

AINEVALDKOND “VALIKAINED”

VALIKAINEKAVA “INFORMAATIKA”

INFORMAATIKA KAUDU KUJUNDATAVATE ÜLDPÄDEVUSTE ARENGU TOETAMINE

Üldpädevuste lõimimine valikainesse informaatika võib toimuda mitmel viisil, kuna informaatika on aine, mis pakub palju võimalusi erinevate oskuste arendamiseks.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Informaatika abil saab uurida ja väärtustada erinevate kultuuride digitaalset pärandit. Õpilased saavad luua projekte, mis kajastavad nende ilumeelt ja loovust, näiteks veebilehtede või digitaalse kunsti kaudu.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Informaatika projektid võivad hõlmata ühiskondlikult oluliste teemade uurimist ja nende kohta teadlikkuse tõstmist. Õpilased saavad õppida digitaalse kodanikuks olemise eetikast ja vastutust.

Enesemääratluspädevus. Informaatika võimaldab õpilastel mõista oma tugevusi ja nõrkusi tehnoloogia kasutamisel. Õpilased saavad arendada eneseregulatsiooni oskusi, planeerides ja juhtides oma digitaalseid projekte.

Õpipädevus. Informaatika aitab õpilastel arendada iseseisva õppimise oskusi, kasutades erinevaid digitaalseid ressursse. Õpilased saavad õppida, kuidas tehnoloogiat kasutada teadmiste omandamiseks ja probleemide lahendamiseks.

Suhtluspädevus. Informaatika annab võimaluse praktiseerida suhtlemist digitaalsetes keskkondades, sealhulgas foorumites ja meeskonnatöö platvormidel. Õpilased saavad õppida, kuidas digitaalselt esitada ja põhjendada oma seisukohti.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Informaatika kursused võivad sisaldada programmeerimist, mis nõuab matemaatilist mõtlemist ja probleemide lahendamist. Õpilased saavad uurida tehnoloogia mõju ühiskonnale ja keskkonnale.

Ettevõtlikkuspädevus. Informaatika projektid võivad julgustada õpilasi olema uuenduslikud ja ettevõtlikud, arendades uusi digitaalseid tooteid või teenuseid. Õpilased saavad õppida, kuidas tehnoloogiat kasutada äriideede genereerimiseks ja elluviimiseks.

Digipädevus. Informaatika on otseselt seotud digipädevuse arendamisega, kuna see hõlmab digitehnoloogiate kasutamist ja mõistmist. Õpilased saavad õppida, kuidas kaitsta oma digitaalset identiteeti ja privaatsust internetis.

INFORMAATIKA LÕIMINGU RAKENDAMISE VIISID

Informaatika on kergesti lõimitav kõigi teiste õppeainetega, kuna info- ja kommunikatsioonitehnoloogia moodustab loomuliku osa tänapäevasest õpikeskkonnast. See lõiming toimub mõlemal suunal: ühelt poolt kasutatakse informaatika õppeülesandeid koostades teiste õppeainete teemasid, et luua mõtestatud õppimine, ning teiselt poolt kujundatakse IKT pädevusi teistes õppeainetes referaate ja esitlusi tehes, andmeid kogudes ning analüüsid. Eraldi tuleks esile tõsta tugeva lõimingu võimalusi uuenenud ühiskonnaõpetuse ja informaatika ainekava vahel, käsitledes e-riigi, e-kaasamise ja virtuaalsete kogukondade teemasid. Informaatika ainekavaga luuakse eeldused integreerida tehnoloogiat ja uuenduslikkust läbiva teemana teistesse õppeainetesse.

Informaatika ainekäsitus on tavapäraselt kontsentiline, varem õpitu juurde tullakse igas järgmises kooliastmes uuesti tagasi süvendatult. Põhirõhk on praktilisel arvutikasutusel erinevaid õppeaineid õppides.

Õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

Õpilane:

1. kirjeldab, kuidas toimib internet, mis on arvuti riistvara ja tarkvara, toob näiteid digitehnoloogia turvalisest ja oskuslikust kasutusest infoühiskonnas;
2. leiab internetist sobiva teksti, pildi, video, animatsiooni ja viitab selle allikale;
3. loob, vormistab, salvestab, taasesitab nii individuaalselt kui ka koostöös eri liiki digitaalset sisu (tekst, pilt, esitus, video, animatsioon jne) ja jagab seda, järgides hea tava ja digiohutuse nõudeid;
4. kirjeldab ja väldib digivahendite kasutamise seotud riske;
5. kirjeldab elulisi näiteid programmide kasutamisest ja lahendab eakohaseid programmeerimisülesandeid mängulist keskkonnades ja/või haridusrobotitega;
6. kasutab veebikeskkondi ja e-teenuseid hea tava ja digiohutuse nõuetele vastavalt, pöördub probleemi ilmnmisel või selle kahtlusel abi saamiseks vanema, õpetaja või mõne abi andva institutsiooni poole.

I kooliastme õppeteemad on „Digiseade töövahendina“, „Digitaalne ohutus“, „Kood“ ja „Digikunst“.

Õppeteema „Digiseade töövahendina“ eesmärk on anda õpilastele vajalikud baasoskused digiseadme kasutamiseks, sh tekstitöötlemiseks, info otsimiseks, hindamiseks ja esitamiseks, tööks andmetega. Teema on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega.

Õppeteema „Digitaalne ohutus“ hõlmab elementaarseid turvanõudeid, privaatsuse ning terviseiga seotud riske.

Õppeteema „Kood“ kaudu tutvuvad õpilased mänguliselt programmeerimise alustega – see on sissejuhatus programmeerimisse ja robotikasse.

Õppeteema „Digikunst“ eesmärk on tutvustada erinevaid digimeediumide loomise võimalusi (pilt, video, heli, animatsioon) ja nende töötlemise lihtsamaid võtteid.

Õppeteema „Digitaalne ohutus“

Õpitulemused

Õpilane:

1. kirjeldab tehnoloogilise ja pärismaailma erinevusi ning sarnasusi;
2. kirjeldab, kuidas töötab internet;
3. toob näiteid digitehnoloogia ja interneti turvalisest kasutusest (viirusetõrje kasutamine, kahtlaste linkide tuvastamine, vajaduse korral suhtluspartneri blokeerimine);
4. selgitab salasõna turvalisuse nõudeid;
5. salvestab, taasesitab ja jagab digitaalset sisu, järgides privaatsusnõudeid ning vältides küberkiusamist;
6. mõistab tasulise ja tasuta teenuse erinevusi (nt arvutimängudes, äppides);
7. pöördub probleemi ilmnemisel või selle kahtlusel abi saamiseks lapsevanema, õpetaja või mõne abi andva institutsiooni/teenuse poole;
8. kirjeldab ja väldib digiseadmete kasutamise seotud riske tervisele;
9. selgitab arusaadavalt, korrektset sõnavara kasutades tõrkuva digiseadme või -rakendusega tekkinud probleemi;
10. lahendab iseseisvalt või juhendi abil lihtsama tehnilise probleemi.

Õppesisu

Digitehnoloogia turvaline kasutamine. Nutirakenduste turvalisus. Turvariskid ja nende ennetamine nutiseadme kasutamisel, privaatsus ja andmekaitse. Pahavara ja viirusetõrje. Infosüsteemid ja keskkonnad. Internet. Interneti ja wifi turvaline kasutamine. Veebiplatvormid ja e-teenused: e-post, välksõnumid, õppeinfosüsteemid, veebipõhised õpikeskkonnad. Abikanalid: veebikonstaabel, Targalt Internetis projekt, Lasteabi jne. Identiteedihaldus. Kasutajakonto loomine. Salasõna valik, tugevus ja kaitsmine. Failide jagamine interneti koostöökeskkonnas, sisse- ja väljalogimine, infosüsteemi ja sotsiaalmeedia turvaline kasutamine. Avalik ja privaatne suhtlemine. Avalik ja privaatne digisuhtlus, koostöö

veebikeskkonnas. Küberkiusamine ja viisakas käitumine võrgus. Eetiline käitumine piltide ja videote loomisel, jagamisel, avaldamisel. Internetisuhtlusel kasutatav släng ja lühendid. Terviseriskid. Digivahenditest tulenevad terviseriskid. Tervisekaitse reeglid ja harjutused. Tehnilised probleemid. Tehniliste probleemide kirjeldamine ja lahendamine tõrkuva digivahendi või rakenduse puhul.

Õppeteema „Kood“

Õpitulemused

Õpilane:

1. kasutab mängulises keskkonnas programmeerides lähtuvalt algoritmilisest probleemilahendusest mõisteid programm, muutuja, valik, tsükel, sisend ja väljund; kirjeldab elulisi näiteid programmide kasutamisest;
2. selgitab etteantud lihtsa programmi/rakenduse sisu ning ennustab selle töö tulemit; kavandab ja loob juhiseid järgides lihtsamaid rakendusi, kasutades digitaalseid või füüsilisi vahendeid (nt lastele robotikakomplektid);
3. mõeldud hariduslikud programmeerimiskeskonnad;
4. selgitab programmi testimise vajadust, leiab koodist lihtsamad vead;
5. laadib internetist alla teiste loodud programme ja kohandab neid, arvestades autoriõigustega.

Õppesisu

Programm. Programmjuhtimisega seadmete tööpõhimõtted ja lühiajalugu. Programm. Mänguline arenduskeskkond. Algoritmide mõistmine ja rakendamine. Etteantud tegevusjuhise (kirjeldus, tegevusskeem) realiseerimine mängulises arenduskeskkonnas. Andmed. Andmete ja tegevuste muutmine. Lihtsamad tüüpalgoritmid. Andmed. Objektid. Objektide omadused ja meetodid. Muutujad, väärtused. Muutuja kasutamine. Sisendid ja väljundid. Klaviatuur, hiir, ekraan. Andurid ja täiturid (robotika). Tegevused. Tegevused ja lihtsamad avaldised. Aritmeetika põhitehted, loogikaavaldised (võrdlused). Valikud if ja else. Kordused.

Õppeteema „Digikunst“

Õpitulemused

Õpilane:

1. otsib internetist eritüübilist (nt pilt, video, animatsioon jt) digikunsti ja viitab selle allikale; loob digitaalselt joonistuse ja prindib selle vastavalt eesmärgile sobivate seadetega (värviline/mustvalge, ühe/kahepoolne jne);
2. digikunsti loomisel lähtub korrektse käitumise põhimõtetest;

3. valib kaamera seaded vastavalt pildistamise oludele ning pildistab ja kopeerib foto seadmest arvutisse, avab selle sobiva rakendusega;
4. jälgib ja kasutab teadlikult lihtsamaid pildipinna organiseerimise võtteid;
5. salvestab heli ja kopeerib selle seadmest arvutisse ning avab selle sobiva rakendusega;
6. salvestab video ja kopeerib selle seadmest arvutisse ning avab selle sobiva rakendusega;
7. kombineerib lihtsate võtetega pildi, heli ja video.

Õppesisu

Joonistamine. Joonistamine erinevate programmide ja rakendustega. Paberil joonistuse skaneerimine. Printimine. Pildistamine. Lihtsamad pildistamise režiimid ja kompositsioonivõtted. Foto eksportimine/importimine kaamerast/nutiseadmest arvutisse, arvutis avamine. Levinud faililaiendid. Heli. Heli salvestamine. Heli liigutamine seadmest arvutisse. Arvutis avamine. Levinud faililaiendid. Video. Video filmimine. Video liigutamine seadmest arvutisse. Arvutis avamine. Levinud faililaiendid. Montaaž. Pildi, teksti, heli ja video kombineerimine algtasemel. Animatsioon. Autoriõigus ja ohutus. Eetika digikunstimis. Teiste autorite teoste otsimine ja kasutamine, sh taaskasutus ja viitamine. Digikunstimis jagamine, seadmete ohutu ning eesmärgipärane kasutamine.

Õppeteema „Digiseade töövahendina“

Õpitulemused

Õpilane:

kasutab kooli infosüsteemi ja e-õppekeskkondi vastavalt kokkulepitud reeglitele; sisestab, kopeerib, vormindab ja salvestab erinevat tüüpi tekste (nt kuulutusi, plakateid, referaate); salvestab, kopeerib, kustutab ja jagab faile; otsib infot erinevatest allikatest, kasutab seda, viidates algallikale; otsib ja haldab vajalikke andmeid, sisestab need tabelisse, esitleb diagrammina; koostab ja vormindab esitlust: kujundab slaide, lisab teksti ja pilte.

Õppesisu

Töökeskkond. Arvuti, server, rakendustarkvara, pilveteenus, nutiseade. Arvutitehnika ja tarkvara põlvkonnad. Kooli infosüsteemide ja e-õppekeskkonna kasutamise reeglid. Tekstitöötlus. Teksti sisestamine, vormindamine ja kopeerimine. Pildi lisamine tekstile. Failide haldamine. Faili salvestamine, kopeerimine, kustutamine, jagamine. Töö mitme aknaga. Infokirjaoskus. Info otsimine erinevatest allikatest, kasutamine, viitamine. Tööriistad. Töö andmetega. Andmeotsing ja digiteerimine. Andmete haldamine. Andmete sisestamine tabelisse. Diagramm. Andmete esitlemine. Esitluse koostamine. Esitluse vormistamine ja kujundamine. Teksti ja pildi lisamine slaidile, slaidi kujundus.

Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Õpilane:

1. vormistab ja salvestab digitehnoloogia abil erinevaid tekste, esitlusi ja digimeedia loovtöid ning jagab neid, järgides autoriõigusi ja digiohutuse nõudeid;
2. teeb etteantud andmete põhjal lihtsamat tabelitöötlust, kasutades õpitud valemeid ja esitades tulemusi sobivate graafikute abil;
3. teab programmeerimise põhimõisteid ja rakendab praktilises tegevuses algoritme ja programmi loomise etappe ühe haridusliku programmeerimiskeele/arenduskeskkonna näitel ja/või haridusrobotitega;
4. teab ja väldib kübermaailmas valitsevaid riske, haldab ja kaitseb oma digitaalset identiteeti ja ohtude realiseerumisel oskab neile adekvaatselt reageerida;
5. selgitab seadmete väärkasutamisest tekkida võivaid terviseriske ning arvestab nendega.

II kooliastme õppeteemad on „Digihügieen“, „Programmeerimine“, „Digimeedia“ ja „Digiseade töövahendina“.

Õppeteema „Digihügieen“ eesmärk on tagada õpilastele igapäevaseks õppetööks vajalikul baastasemel pädevused digiohutuseks ning veebikeskkonnas suhtlemise ja koostööga toimetulemiseks.

Õppeteema „Programmeerimine“ eesmärk on süsteemselt tutvustada õpilastele lihtsate praktiliste ülesannete kaudu programmeerimise põhimõisteid, algoritmide rakendamist ja programmi loomise etappe ühe haridusliku programmeerimiskeele/arenduskeskkonna näitel.

Õppeteema „Digimeedia“ eesmärk on õpetada eri liiki digimeedia (foto, arvutijoonis, video, 3D-joonis) loomist, selle arvutisse salvestamist, töötlemist ja veebis jagamist, järgides autoriõigusi.

Õppeteema „Digiseade töövahendina“ eesmärk on anda õpilastele vajalikud baasoskused arvuti kasutamiseks, sh tekstitöötluseks, info otsimiseks, hindamiseks ja esitamiseks, tööks andmetega, lähtudes etteantud vormistusnõuetest ja formaatidest. Teema on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega.

Õppeteema „Digihügieen“

Õpitulemused

Õpilane:

järgib veebilehele kommentaare lisades, veebifoorumi ja postiloendi vahendusel toimivas arutelus osaledes nii tunnustatud suhtlusnorme kui ka selle keskkonna nõudeid;

selgitab ebaeetilise digisuhtluse võimalikke tagajärgi ning hindab kriitiliselt veebisuhtluse sisu ja turvalisust;

haldab ja kaitseb oma digitaalset identiteeti, sh kasutades mitmeastmelist või -faktorilist isikutuvastust ja parooli taaste meetodeid, selgitab oma sotsiaalmeedia vms konto privaatsusseadete häälestamise vajadust;

kirjeldab küberkiusamise olemust, kuidas seda märgata ja vastavas olukorras käituda; rakendab turvameetmeid oma arvuti ja nutiseadme kaitseks (nt viiruse- ja pahavaratõrje, jälitusrakendused jne);

kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, nägemise halvenemine), teeb vastavaid võimlemisharjutusi (silmadele, randmetele jne);

tuvastab ja lahendab iseseisvalt lihtsamaid probleeme tõrkuvate digiseadmete või rakendustega.

Õppesisu

Digitehnika. Litsentsid (ärivara, jaosvara, proovivara, vabavara, vaba tarkvara) ja nendega seotud väljakutsed seadmete heaolule (piraatlus, viirused, pahavara ja selle levimise eripärad, tule müür). Mälupulga ja faili kontroll. Programmide paigaldamine ja eemaldamine. Operatsioonisüsteemi ja programmide turvaline seadistamine. Teenuste turvalisus, nutirakenduste privaatsusseaded. Internet. Veebisisu kriitiline hindamine, sotsiaalse manipuleerimise äratundmine algtasemel. Interneti turvalisus, selle ajalugu ja tänapäevased probleemid. Salakiri, šifrid ja andmete krüpteerimine. Infosüsteemid ja veebikeskkonnad. Mitmeastmeline või -faktoriline isikutuvastus. Mitme virtuaalse identiteedi haldamine, varikonto. Privaatsusseadete muutmine sotsiaalmeedia keskkonnas. Turvaastme tõstmine arvutis (privaatne režiim veebilehitsejates, ligipääsuandmete haldamine). Andmete turvaline sünkroniseerimine erinevate seadmete vahel. Suhtlemine internetis. Turvaline e-posti manuste avamine. Veebikelmused. Suhtlus avalikus ja privaatses ruumis, infovoo filtreerimine. Küberkiusamine ja sellega toimetulemine. Netikett. Sexting. Internetisläng. Petukirjad. Abi küsimine ja pakkumine võrgusuhtluses tekkinud probleemide puhul. Digivahendite mõju tervisele ja keskkonnale. Digiseadmete väärkasutus, sõltuvus. Oma digikäitumise analüüs. Ergonoomika digiseadmete kasutamisel. Tervisekaitse reeglid ja harjutused. Probleemilahendus. Ühilduvusküsimuste ja lihtsamate turvaprobleemide lahendamine, internetikeskkondade võimalike probleemide lahendamine, sh turvalisuse suurendamine ja vajalike programmide leidmine erinevatele operatsioonisüsteemidele ja erineva litsentsiga (alternatiivsete programmide otsimine internetis).

Õppeteema „Programmeerimine“

Õpitulemused

Õpilane:

1. mõistab ja kasutab teadlikult järgmisi mõisteid: programm, protsess, algoritm, roll (looja, täitja, kasutaja), muutuja, avaldis, valik, tsükkel, alamprogramm, programmeerimiskeel, sisend ja väljund;
2. analüüsib etteantud programmi ja ennustab selle töö tulemust; teeb selles otstarbekaid (oma eesmärgile vastavaid) muudatusi ja täiendusi;
3. koostab programmi etteantud tegevusskeemi, pseudokoodi või sõnalise kirjelduse alusel;
4. kirjeldab algoritmide ning programmide kasutamise lisandväärtust erinevates eluvaldkondades;
5. koostab lihtsamaid avaldise ja algoritme (valik, kordus), mida on võimalik kasutada reaalses juhtprogrammis;
6. selgitab rakenduse töö testimise vajadust ja olemust ning parandab tekkinud vead;
7. koostab lihtsama ülesande (nt sõida mööda joont) täitmiseks valmisdetailidest mehaanilise seadme ja selle juhtprogrammi (robotika).

Õppesisu

Sissejuhatus programmeerimisse. Programmjuhtimisega seadmete tööpõhimõtted ja ajalugu. Programm. Protsess. Roll (looja, täitja, kasutaja). Programmeerimiskeel. Arenduskeskkond. Ülevaade erinevatest võimalustest ja konkreetsetest kasutatavatest vahenditest, füüsilised ja digitaalsed vahendid. Arenduskeskkond, selle seadistamine. Algoritm. Algoritmi mõiste ja liigid, algoritmi koostamine ja realiseerimine. Etteantud tegevusjuhise (kirjeldus, tegevusskeem, pseudokood) arusaamine, ise koostamine ja rakendamine. Andmete ja tegevuste otstarbekas muutmine. Lihtsamate tüüp algoritmide kasutamine. Andmed. Objektid, objektide omadused ja meetodid (tegevused), väärtused. Muutujad. Muutujale väärtuse omistamine ja kasutamine. Sisendid ja väljundid. Klaviatuur, hiir, ekraan. Andurid, täiturid (robotika). Tegevused ja avaldised. Lihtsamad teksti-, loogika- ja arvavaldised. Valikud. Tingimuslause (if ja else). Kordused. Lõpmatu kordus. Kordamine teatud arv kordi. Kordamine etteantud tingimusel. Kordus korduse sees. Alamprogramm. Alamprogrammi kasutamine. Protseduurid/funktsioonid parameetritega. Mehhatroonika (robotika). Füüsilised nähtused. Andurid. Täiturmehhanismid. Robotika. Robotikasüsteemi komponendid: mikrokontroller, mootor, andurid, liikurmehhanism. Roboti navigatsioon.

Õppeteema „Digimeedia“

Õpitulemused

Õpilane:

1. selgitab fotokaamera tööpõhimõtteid ja korrektset hooldust, valib kaamera seaded vastavalt pildistamisoludele, pildistab (fotokaamera, nutiseade);
2. valib vastavalt olukorrale sobiva graafikaliigi, tarkvara ja failitüübi, arvestades raster- ja vektorgraafika erinevusi;
3. tuvastab digifoto puudused (kontrast, värvid, teravus, valge tasakaal) ja töötleb fotot vastavate tööriistadega puuduste vähendamiseks;
4. rakendab portreefoto töötlemisel erinevaid võtteid (nt retušeerimine);
5. kasutab 3D-jooniseid ja printereid eesmärgipäraselt – jooniste arvutisse laadimiseks, nende muutmiseks ja printimiseks ettevalmistamiseks, pidades silmas 3D-printeri tööpõhimõtteid ja autoriõigusi;
6. salvestab ja töötleb heli ja videot nutiseadme ja arvuti abil;
7. kombineerib teksti, heli, pilti ja videot, kasutades erinevaid üleminekuid ja efekte;
8. nimetab digimeedia arengus olulisi sündmusi;
9. kirjeldab tehis- ja liitreaalsust ja nendevahelisi erinevusi.

Õppesisu

Pildistamine. Kaamera tööpõhimõtted. Lääts, katiku ava, säriaeg, tundlikkus (ISO). Kaamera seadistamine. Pildistamine kaamera ja nutiseadmega. Pildi salvestamine arvutis ja nutiseadmes (resolutsioon, piksel, faili suurus). Pilditöötlus. Pildiparandused – kontrastid, värvid, teravus. Valge tasakaal. Arvutigraafika. Vektor- ja rastergraafika. Vektorgraafikaga joonistamine, olemasolevatest kujunditest uute loomine. Vektorgraafika värvimine. Värvüleminekud (gradient). 3D-graafika. 3D-kujundite omadused. 3D-kujundi loomise protsess: tekstuur, sõrestik, varjutamine, renderdamine. Baaskujunditest uue 3D-kujundi loomine. 3D-objektide modelleerimine 3D-printimiseks. 3D-jooniste leidmine internetist, allalaadimine, muutmine ja 3D-printimiseks ettevalmistamine. 3D-printer, selle liigid ja osad, töövõtted ja ohutus. Failiformaadid. Tehis- ja liitreaalsus (VR, AR). Tehis- ja liitreaalsuse vahelised erinevused, tehnilised lahendused, vajalikud lisaseadmed, praktilised rakendused. Heli. Erinevad helikandjad. Heli salvestamise ajalugu. Analoog- ja digitaalheli. Heli salvestamine ja taasesitamine. Audiokaablid ja -pistikud. Algtasemel helitöötlus. Video. Filmimine. Digitaalne video. Videotöötlus: teksti, pildi, heli, ja videoklippide montaaž. Autoriõigus ja litsentsid. Autoriõiguste kaitse internetist saadud pildi- ja videoklippide taaskasutamisel. Autorile viitamine ja litsentsid. Oma metaandmete lisamine failidele.

Õppeteema „Digiseade töövahendina“

Õpitulemused

Õpilane:

sisestab, vormindab ja kopeerib eri tüüpi tekste (sh nt plakati, kuulutust);

kasutab digiseadet ohutult ja säästlikult;

vormindab referaati vastavalt etteantud juhendile, viitab korrektselt kasutatud allikatele;

salvestab, kopeerib, kustutab ja pakib kokku faile, töötab mitme aknaga;

otsib infot, kasutab ja hindab seda allikakriitiliselt, väldib plagiaati;

koostab etteantud andmestiku põhjal andmetabeli, sagedustabelid ja sobivat tüüpi diagrammid (tulp-, sektor- või joondiagrammi), sorteerib ja filtreerib andmeid, kasutab lihtsamaid tabelarvutuse funktsioone (summa, aritmeetiline keskmine, max, min), haldab ja kaitseb oma andmeid;

koostab ja disainib teksti, diagramme, pilte, audiot, videot ja tabelleid sisaldava esitluse etteantud teemal.

Õppesisu

Tekstitöötlus. Teksti sisestamine, vormindamine ja kopeerimine. Plakati või kuulutuse koostamine ning kujundamine.

Töövõtted: ohutu ja säästlik arvutikasutus.

Referaadi vormindamine: päis ja jalus, lehekülgede nummerdamine; pealkirjade laadid; sisukorra automaatne genereerimine; viidete ja kasutatud allikate loetelu automaatne koostamine. Failide haldamine. Faili salvestamine, kopeerimine, kustutamine, pakkimine. Töö mitme aknaga. Infokirjaoskus. Info otsimine, kasutamine, hindamine. Tööriistad. Plagiaat. Allikakriitilisus. Töö andmetega. Andmetabeli ja sagedustabeli koostamine. Diagrammi loomine sagedustabeli põhjal. Andmete sorteerimine ja filtreerimine. Lihtsamad funktsioonid tabelarvutuses (summa, aritmeetiline keskmine, max, min). Andmete kättesaadavus, haldamine ja kaitse. Esitluse koostamine. Esitluse disain ja vormistamine. Slaidi ülesehitus ja kujundus. Teksti, pildi, tabeli ja diagrammi sisestamine slaidile.

Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Õpilane:

1. kasutab eesmärgipäraselt kooli, raamatukogu, kohaliku omavalitsuse ja riigi e-teenuseid ning u hismeedia teenuseid, järgides seejuures digiohutuse nõudeid;

2. kujundab personaalse õpikeskkonna, kasutades tasuta veebiplatvorme ja rakendusi; kirjeldab uute tehnoloogiate (nt asjade internet, 3D, liit- ja virtuaalreaalsus) toimimist ja olulisust ühiskonnas;

3. panustab meeskonnaliikmena digitaalse loovtöö tegemisse (nt robotika, asjade interneti, veebisaidi, animatsiooni vms kujul) kas programmeerija, disaineri, stsenaaristi, kunstniku vm rollis;
4. kirjeldab digitehnoloogia mõju nii keskkonnale kui ka meie füüsilisele ja vaimsele tervisele; haldab ja kaitseb oma digitaalset identiteeti, väldib kübermaailmas valitsevaid riske, kuid ohtude realiseerumisel reageerib neile adekvaatselt.

Teema „Infoühiskonna tehnoloogiad“

Õpitulemused

Õpilane:

1. kirjeldab infoühiskonna ja riiklike e-teenuste toimimist Eestis;
2. kasutab etteantud või enda valitud veebipõhist koostöökeskkonda sihipäraselt ja turvaliselt: liitub, valib turvalise salasõna, loob kasutaja profiili ning lisab materjale;
3. loob veebipõhise personaalse õpikeskkonna (nt e-portfoolio) ja reflekteerib selles oma õpikogemust;
4. loob, kohandab ja avaldab digitaalseid õppematerjale (sh 3D-, liit- või virtuaalreaalsuse tehnoloogiate abil), lähtudes intellektuaalomandi kaitse headest tavadest ja taaskasutatava sisu litsentsi tingimustest;
5. kasutab eesmärgipäraselt kooli, kohaliku omavalitsuse ja riigi pakutavaid infosüsteeme ning uhismeedia platvorme;
6. kirjeldab tehisintellekti ja asjade interneti rakendusviise majanduses, avalikus sektoris, hariduses ja sellega kaasnevat võimalikke ohtusid;
7. selgitab ava- ja suurandmete olulisust ja rakendusviise;
8. kujundab ja kaitseb enda digitaalset identiteeti, väldib kübermaailmas valitsevaid ohtusid, kuid nende ilmnemisel reageerib adekvaatselt;
9. oskab nimetada erinevaid IKT-ameteid, oskab kirjeldada, mida selles ametis tehakse, ja teab, missuguseid eeldusi on vaja, et neis ametites töötada.

Õppesisu

Eesti e-riik ja e-teenused. Isikutunnistuse kasutamine autentimisel ja digiallkirjastamisel. Omavalitsuse veebilehelt e-teenuste leidmine ning kasutamine. Kodanikuportaali eesti.ee kasutamine. E-teenuse mõiste ja elukaar, teenusedisain. Digiühiskonna kultuur ja eetika, seadused ja regulatsioonid Eestis. Internet suhtlus- ja töökeskkonnana. Veebikeskkonnadesse kasutajaks registreerumine, kasutajaprofiili loomine. Oma virtuaalse identiteedi kaitsmine. Turvalise ja eetilise internetikäitumise alused. Probleemide tuvastamine, asitõendite võtmine, raporteerimine. Enamlevinud küberkuriteod internetis, kelmused, seadused (oht, rünne). Nutiseadme / targa riistvara (kodukasutuses) turvaline kasutamine. Kodu/õpikeskkonna

turvaaudit. Vaimne tervis tehnoloogiarikas keskkonnas (nt distantsõppes). Digiprügi, isikuandmete kaitse. Personaalse õpikeskkonna loomine veebikeskkonnas ja selle haldamine. E-keskkonna kasutamine õpikogemuse refleksiooniks. Veebiallikate süsteemne haldamine. Sisu tootmine ja taaskasutus. Digitaalse meediasisu loomine digitehnoloogiate abil: 3D, liit- ja virtuaalreaalsus. Autoriõigus digiajastul, litsentsid. Uued tehnoloogiatrendid: tehisintellekt, ava- ja suurandmed. Tehnoloogiline innovatsioon. Tehisintellekti ja asjade interneti mõisted, näited, rakendused ja seonduvad riskid. Ava- ja suurandmete olemus, rakendusviisid, seonduvad riskid. Karjäär IKT-valdkonnas. Teab ja oskab nimetada erinevaid IKT-valdkonna erialasid ning võimalusi edasisteks karjäärivalikuteks. IKT kasutamine ettevõtluses (äriinfotehnoloogiast küberturbeni), iduettevõtlus. Sissejuhatus digiloovtöösse. Digiloovtöö formaatide tutvustamine: programmeerimine (nt mäng, rakendus, animatsioon, kunst), asjade internet, robotika, multimeedia, veebidisain, küberhügieen või lahenduse loomine elulises kontekstis. E-töövahendid (ajahalduseks, koostöö tegemiseks jne). Toimetulek tehnoloogiaga (seadmete haldamine ja probleemilahendus). Projektitöös osalemine, koostöö tegemine, töö ja protsessi hindamine. Projekti aruande koostamine ja esitlemine (raport, poster, video, liftikõne vmt).

Teema „Digiloovtöö“

Õpitulemused

Õpilane:

1. sõnastab digiloovtöö projekti eesmärgid, väljundid, tegevuskava ja ülesanded;
2. planeerib oma tegevusi;
3. vormistab arvuti abil digiloovtöö ja selle esitluse, lähtudes etteantud vormistusnõuetest, mallidest ja formaatidest ning intellektuaalomandi kaitse nõuetest;
4. panustab meeskonnaliikmena digiloovtöö tegemisse (nt robotika, asjade interneti, tarkvaraprojekti, veebisaidi, turvalisust puudutava lahenduse või animatsiooni kujul);
5. loob koostöös (ja/või digiloovtöö raames) lihtsama asjade interneti, robotika, turvalisuse või muu infoühiskonna tehnoloogia lahenduse elulises kontekstis (nt mudeli, prototüübi) ja kogub selle kohta tagasisidet;
6. koostab ja kannab ette (iseseisvalt või koos tiimikaaslastega) digiloovtöö raporti, posterettekande, kaitse- või liftikõne.

Õppesisu

Disainimõtlemine, disainiprotsess. Disaini lähtekohad, kasutajate vajadused, tagasisidestamine. Loovtöö teema, vajalikkus, eesmärgid, väljundid, ajakava, ressursid. Meeskonnatöö korraldamine digivahendite abil. Meeskonnaliikmete rollid ja ülesanded, verstapostid. Loovtöö dokumenteerimine; meediakajastus.

VALIKAINEKAVA “DIGIOSKUSED ÕPPETÖÖS”

VALIKAINE “DIGIOSKUSED ÕPPETÖÖS” KAUDU KUJUNDAVATE ÜLDPÄDEVUSTE ARENGU TOETAMINE

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Valikaines “Digioskused õppetöös” tutvub õpilane kooli arvutiklassi ja IKT-vahendite kasutamise vastutustundliku kasutamisega ning saab kogemuse digivahendite kasutamise kohta rühmatöodes, aines pööratakse tähelepanu formaalsele ja mitteformaalsele suhtlusele digivahendite abil.

Enesemääratluspädevus. Õppetöös pööratakse tähelepanu digitaalse identiteedi kujundamise oskusele ning isikuandmete kaitse olulisusele, samuti õpitakse hindama ja reflekteerima oma arvuti- ja nutiseadme kasutamisega kaasnevat mustreid ning võimalikke ohtusid tervisele.

Õpipädevus. Valikaine “Digioskused õppetöös” üheks peamiseks eesmärgiks on anda õpilasele teadmised ja oskused kasutada kaasaegset digitehnoloogiat õppetöö eesmärkide saavutamiseks infot otsides, töödeldes, analüüsis, digisisu luues ning koostööd tehes.

Suhtluspädevus. Valikaine “Digioskused õppetöös” ülesanded on lõimitud erinevate ainetundide õpitulemuste saavutamiseks ning seovad tervikuks digioskuste õppe ja eri liiki tekstide loomise, õigekeelsuse ning keelelise väljendusrikkuse.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Valikaines “Digioskused õppetöös” õpitakse kasutama matemaatika ja tehnoloogia valdkonnale omast keelt, sümboleid ning meetodeid. Õpilased tutvuvad andmete ja valemite kasutamise viisidega.

Ettevõtlikkuspädevus. Valikaines “Digioskused õppetöös” omandatud oskused on hõlpsasti rakendatavad mitte ainult õppetöö kontekstis vaid ka seonduvalt õpilaste huvialade ja tegevusega vabal ajal.

Digipädevus. Digipädevuse arendamisel arvestatakse õppija digipädevusmudelil kirjeldatud baasoskusi ja hindamiskriteeriume.

LÄBIVATE TEEMADE KÄSITLEMINE VALIKAINES “DIGIOSKUSED ÕPPETÖÖS”

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine.

- õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamine ning seotus IT-valdkonnaga;
- iseseisva õppimise oskuse kujunemine;

- digipädevuse roll tänapäevaste ja tuleviku elukutsete juures;
- elukestva õppe väärtustamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng.

- kohalikud ning globaalsed keskkonna- ja inimarenguprobleemid ning nende seotus digitehnoloogia tarbimisega;
- keskkonda hoidvad väärtushinnangud ja käitumisnormid;
- keskkonna kui terviku väärtustamine;
- vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemine

Teabekeskkond.

- info otsimise ja kriitilise hindamise oskuse kujundamine;
- andmete avaldamisega seotud ohtude teadvustamine;
- digitaalse identiteedi kujundamise oskuse arendamine.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus.

- sotsiaalse aktiivsuse olulisus;
- ühistegevused (uurimistööd, rühmatööd, projektid);
- õpilaste algatusvõime, koostöövalmiduse, koostööoskuse kujundamine;
- ühiste otsuste tegemise kogemuse andmine.

Tehnoloogia ja innovatsioon.

- IKT rakendamise pädevus igapäevaelus ja õpingutes;
- IKT rakendamisel põhinevaid meetodid ja töövõtted;
- tehnoloogia areng ja uued tehnoloogiad.

Tervis ja ohutus.

- tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine;
- tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamine;
- digivahendite kasutamisega seonduvate terviseriskide teadvustamine ja vältimine

Väärtused ja kõlblus.

- sallivuse ja lugupidava suhtumise kujundamine;
- erinevate arusaamade suhtes eelarvamusteta, taktitundelise, avatud ja lugupidava suhtumise kujundamine;
- isiklike väärtushoiakute ja kõlbliste tõekspidamiste refleksioon;
- sotsiaalseid oskusi arendavad ühistegevused.

Kultuuriline identiteet.

- sallivuse arendamine;

- diskrimineerimise taunimine;
- kohalikel kultuurisündmustel kaasalöömine.

I kooliastme valikainega “Digioskused õppetöös” taotletakse, et õpilane:

- omandab infotehnoloogiavahendite iseseisva kasutamise esmased oskused õppetöö eesmärkide saavutamiseks (infootsing, tekstitöötlus, failihaldus, digitaalne sisuloome, suhtlus);
- on teadlik olulisematest info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisega kaasnevatest ohtudest tervisele, turvalisusele ja isikuandmetele ning oskab neid vältida;
- arvestab digitaalse sisu loomisel intellektuaalse omandi kaitse heade tavadega;
- järgib digikeskkonnas tegutsedes samu moraalil- ja väärtuspõhimõtteid nagu tavaelus;
- saab aru ja kasutab arvutialast eestikeelset terminoloogiat;
- oskab iseseisvalt kasutada e-päeviku (eKool) esmaseid õppijale õppetöök vajalikke funktsionaalsusi.

1 klass

Õppesisu ja õpitulemused

1. INFO- JA ANDMEKIRJAOSKUS

- Veebilehitseja ehk brauser
- Aadressiriba, otsinguriba, lihtne infootsing
- Digisisu usaldusväarsuse hindamine
- Digisisu seadmesse salvestamine

Õpilane:

- avab veebilehitseja,
- teeb vahet otsingukastil ja aadressiribal,
- teeb vahet võtmesõnal ja veebiaadressil, teeb võtmesõna abil lihtsama infootsingu, hindab leitud digisisu usaldusväarsust etteantud kriteeriumite alusel, salvestab digisisu arvutisse ja nutiseadmesse, skaneerib ruutkoodi.

2. SUHTLUS JA KOOSTÖÖ DIGIKESKKONNAS

- Suhtlemine kooli õppeinfosüsteemis
- Õppeinfo jälgimine ja andmete jagamine
- Lihtsamate ühistöövahendite kasutamine
- Videokõne ja sobilik käitumine

- Digisuhtluse ohud
- Digitaalne jalajälg ja identiteet

Õpilane:

- kasutab õpetajaga suhtlemiseks eKooli vestlust,
- kasutab kooli õppeinfosüsteemi õppeinfo vaatamiseks,
- jagab etteantud keskkonnas digitaalset sisu,
- kasutab lihtsamaid veebipõhiseid ühistöövahendeid,
- jälgib veebisuhtluses kokkulepitud reegleid,
- nimetab peamisi digisuhtluse ohtusid.

3. DIGISISU LOOMINE

- Digisisu loomine ja salvestamine
- Autoriõigus
- Programmeerimine

Õpilane:

- teeb nutiseadmega pilti või animatsiooni,
- joonistab arvutis või nutiseadmest pilti,
- salvestab loodud digisisu seadmesse,
- selgitab oma sõnadega, kes on autor,
- juhib lihtsamat robotikaseadet,
- selgitab oma sõnadega etteantud lihtsa programmi sisu ja ennustab töö tulemit.

4. DIGITURVALISUS

- Digiseadmete kasutusreeglid
- Kasutajanimi ja salasõna
- Ohutu digiseadmete ja internetikasutus
- Küberkiusamine

Õpilane:

- kasutab kooli digiseadmeid järgides koolis kehtestatud reegleid,
- teab oma kooli meili ja eKooli kasutajanime ja salasõna,
- oskab eKooli ja Google Drive keskkonda sisse ja välja logida,
- kirjeldab peamisi veebiturvalisuse reegleid,
- küsib probleemide korral õpetajalt abi.

5. PROBLEEMILAHENDUS

- Digiseadmete kasutamine

- Veebi- ja nutiseadmerakenduse kasutamine

Õpilane:

- lülitab digiseadme sisse või välja,
- oskab panna nutiseadme laadima,
- Arvutihiire ja klaviatuuri kasutamine
- Interneti kasutamine
- Graafilise kasutajaliidese lihtsamad funktsioonid
- nimetab kasutatavate seadmete nimetusi,
- kasutab arvutihiirt ja klaviatuuri,
- avab ja sulgeb veebi-, nutiseadme- või töölauarakenduse,
- küsib probleemide korral abi.

2 klass

Õppesisu ja õpitulemused

1. INFO- JA ANDMEKIRJAOSKUS

- Veebilehitseja ehk brauser
- Aadressiriba, otsinguriba, lihtne infootsing
- Digisisu usaldusväarsuse hindamine
- Digisisu haldamine

Õpilane:

- avab veebilehitseja,
- teeb vahet otsingukastil ja aadressiribal,
- teeb vahet võtmesõnal ja veebiaadressil,
- valib infootsinguks sobivad võtmesõnad,
- teeb võtmesõna abil lihtsama infootsingu,
- hindab leitud digisisu usaldusväarsust etteantud kriteeriumite alusel,
- salvestab digisisu arvutisse ja nutiseadmesse,
- leiab salvestatud sisu seadmest üles,
- kopeerib ja kleebib märgistatud teksti etteantud kohta,
- skaneerib ruutkoodi.

2. SUHTLUS JA KOOSTÖÖ DIGIKESKKONNAS

- Suhtlemine kooli õppeinfosüsteemis
- Õppeinfo jälgimine ja andmete jagamine
- Lihtsamate ühistöövahendite kasutamine

- Videokõne ja sobilik käitumine
- Digisuhtluse ohud
- Digitaalne jalajälg ja identiteet

Õpilane:

- kasutab õpetajaga suhtlemiseks eKooli vestlust,
- kasutab õpetajaga suhtlemiseks kooli meiliaadressit,
- kasutab kooli õppeinfosüsteemi õppeinfo vaatamiseks,
- jagab etteantud keskkonnas digitaalset sisu (fail, link, tekst),
- kasutab lihtsamaid veebipõhiseid ühistöövahendeid,
- jälgib veebisuhtluses kokkulepitud reegleid,
- nimetab peamisi digisuhtluse ohtusid,
- väldib digisuhtluses liigsete andmete avaldamist,
- kirjeldab oma sõnadega kuidas kujuneb digitaalne jalajälg.

3. DIGISISU LOOMINE

- Digisisu loomine ja salvestamine
- Autoriõigus
- Programmeerimine

Õpilane:

- teeb nutiseadmega pilti, filmi, audiofaili või animatsiooni,
- joonistab arvutis või nutiseadmest pilti,
- salvestab loodud digisisu seadmesse,
- kustutab vajadusel seadmest digisisu,
- regigeerib teksti ja pilti,
- selgitab oma sõnadega, kes on autor,
- viitab lingiga algallikale,
- juhib lihtsamat robotikaseadet,
- selgitab oma sõnadega etteantud lihtsa programmi sisu ja ennustab töö tulemit.

4. DIGITURVALISUS

- Digiseadmete kasutusreeglid
- Kasutajanimi ja salasõna
- Ohutu digiseadmete ja internetikasutus
- Küberkiusamine

Õpilane:

- kasutab kooli digiseadmeid järgides koolis kehtestatud reegleid,
- teab oma kooli meili ja eKooli kasutajanime ja salasõna,
- oskab eKooli ja Google Drive keskkonda sisse ja välja logida,
- kirjeldab peamisi veebiturvalisuse reegleid,
- kirjeldab viise kuidas oma isikuandmeid kaitsta,
- valib arvutit või nutiseadet kasutades tervisele ohutuima kehaasendi ja viisi,
- kohandab arvutit või nutiseadet vajalikke seadistusi (kõrgus, eredus),
- selgitab oma sõnadega mis on küberkiusamine ja kuidas end selle eest kaitsta,
- küsib probleemide korral õpetajalt abi.

5. PROBLEEMILAHENDUS

- Digiseadmete kasutamine
- Veebi- ja nutiseadmerakenduse kasutamine
- Arvutihiire ja klaviatuuri kasutamine
- Interneti kasutamine
- Graafilise kasutajaliidese lihtsamad funktsioonid

Õpilane:

- lülitab digiseadme sisse või välja,
- oskab panna nutiseadme laadima,
- nimetab kasutatavate seadmete nimetusi,
- nimetab lihtsamaid arvutiga seotud mõisteid,
- kasutab arvutihiirt (vasak- ja paremklõps, topelklõps, lohistamine)
- kasutab klaviatuuri järgides olulisemaid tekstisisestamise reegleid,
- avab ja sulgeb veebi-, nutiseadme- või tööluarakenduse,
- küsib probleemide korral abi.

3 klass

Õppesisu ja õpitulemused

1. INFO- JA ANDMEKIRJAOSKUS

- Veebilehitseja ehk brauser
- Infootsing
- Digisisu usaldusväärsuse hindamine
- Digisisu seadmesse salvestamine

Õpilane:

- valib infootsinguks sobivad võtmesõnad,

- kasutab infootsinguks erinevaid otsingumootori võimalusi (tekst, pilt, video jne),
- otsib infoallikast vajalikku teavet,
- kasutab arvutis klahvikombinatsiooni CTRL + F ja nutiseadmes käsklust „Find on page“,
- leiab internetiallika autori,
- hindab leitud digisisu usaldusväärust etteantud kriteeriumite alusel,
- kopeerib ja kleebib märgistatud teksti etteantud kohta,
- teeb arvutis ja nutiseadmes kuvatõmmise,
- salvestab digisisu arvutisse ja nutiseadmesse,
- leiab salvestatud sisu seadmest üles.

2. SUHTLUS JA KOOSTÖÖ DIGIKESKKONNAS

- Suhtlemine kooli õppeinfosüsteemis
- Õppeinfo jälgimine ja andmete jagamine
- Lihtsamate ühistöövahendite kasutamine
- Videokõne ja sobilik käitumine
- Digisuhtluse ohud
- Digitaalne jalajälg ja identiteet

Õpilane:

- kasutab õpetajaga suhtlemiseks eKooli vestlust,
- kasutab õpetajaga suhtlemiseks kooli meiliaadressit,
- kasutab kooli õppeinfosüsteemi õppeinfo vaatamiseks,
- jagab etteantud keskkonnas digitaalset sisu (fail, link, tekst),
- kasutab lihtsamaid veebipõhiseid ühistöövahendeid ja veebirakendusi,
- jälgib veebisuhtluses kokkulepitud reegleid,
- nimetab peamisi digisuhtluse ohtusid,
- väldib digisuhtluses liigsete andmete avaldamist,
- kirjeldab oma sõnadega kuidas kujuneb digitaalne jalajälg,
- selgitab oma sõnadega, mis on kasutajaprofiil,
- nimetab internetis suhtlemise reegleid.

3. DIGISISU LOOMINE

- Digisisu loomine ja salvestamine
- Autoriõigus
- Programmeerimine

Õpilane:

- teeb nutiseadmega pilti, filmi, audiofaili või animatsiooni,
- joonistab arvutis või nutiseadmes pilti,
- loob, salvestab, sulgeb, avab ja muudab dokumenti,
- loob, salvestab, avab, nimetab ümber ja kustutab kausta,
- salvestab loodud digisisu seadmesse,
- kustutab vajadusel seadmest digisisu,
- redigeerib teksti ja pilti,
- koostab digitaalse kollaaži,
- selgitab oma sõnadega, kes on autor,
- viitab lingiga algallikale,
- tunneb lihtsamaid programmeerimise põhimõisteid,
- juhib lihtsamat robotikaseadet,
- selgitab oma sõnadega etteantud lihtsa programmi sisu ja ennustab töö tulemit.

4. DIGITURVALISUS

- Digiseadmete kasutusreeglid
- Kasutajanimi ja salasõna
- Ohutu digiseadmete ja internetikasutus
- Küberkiusamine
- Digitehnoloogia ja keskkonnakaitse

Õpilane:

- kasutab kooli digiseadmeid järgides koolis kehtestatud reegleid,
- teab oma kooli meili ja eKooli kasutajanime ja salasõna,
- oskab eKooli ja Google Drive keskkonda sisse ja välja logida,
- kirjeldab peamisi veebiturvalisuse reegleid,
- kirjeldab viise kuidas oma isikuandmeid kaitsta,
- valib arvutit või nutiseadet kasutades tervisele ohutuima kehaasendi ja viisi,
- kohandab arvutit või nutiseadet vajalikke seadistusi (kõrgus, eredus),
- oskab teha sobivaid puhkeharjutusi silmadele, kätele ja rühile,
- selgitab oma sõnadega mis on küberkiusamine ja kuidas end selle eest kaitsta,
- küsib probleemide korral õpetajalt abi,
- toob lihtsamaid näiteid digitehnoloogia mõju kohta looduskeskkonnale.

5. PROBLEEMILAHENDUS

- Digiseadmete kasutamine
- Veebi- ja nutiseadmerakenduse kasutamine
- Arvutihiire ja klaviatuuri kasutamine
- Interneti kasutamine
- Graafilise kasutajaliidese lihtsamad funktsioonid

Õpilane:

- lülitab digiseadme sisse või välja,
- oskab panna nutiseadme laadima,
- nimetab kasutatavate seadmete nimetusi,
- nimetab lihtsamaid arvutiga seotud mõisteid,
- ühendab arvuti või nutiseadmega erinevaid lisaseadmeid,
- kasutab arvutihiirt (vasak- ja paremklõps, topelklõps, lohistamine)
- kasutab klaviatuuri järgides olulisemaid tekstisisestamise reegleid,
- avab ja sulgeb veebi-, nutiseadme- või töölauarakenduse,
- oskab seadmes internetiühenduse sisse ja välja lülitada,
- küsib probleemide korral abi.

II kooliastme valikainega “Digioskused õppetöös” õpilased saavad täiendada teadmised arvuti ja nutiseadmega töötamise kohta ning õppe käigus kujundatakse oskusi kasutada õppetöös vajalikku digiõppevara ja veebirakendusi. Rõhk on praktilisel arvuti ja nutiseadmete ning interneti kasutamisel, õigete töövõtete omandamisel, ainetevahelise lõimingu soodustamisel ning arvuti ja interneti tulemuslikuks kasutamiseks õppija suhtlusvahendina erinevate õppeainete eesmärkide saavutamiseks.

4 klass

1. INFO- JA ANDMEKIRJAOSKUS

- Infootsing ja teabe analüüs
- Digisisu salvestamine, taasesitamine, korrastamine
- Failihaldus arvutis ja pilveteenuses
- Operatsioonisüsteemi ja veebilehitseja kasutajaliides
- Tabelarvutus (andmetabeli ja diagrammi loomine)

Õpilane:

- sõnastab otsisõnad, vajadusel piirab päringute arvu,

- leiab otsinguga teksti-, pildi- ja videomaterjali,
- filtreerib otsingutulemeid eri parameetrite alusel,
- leiab veebilehtedelt vajaliku informatsiooni (kasutades menüüsid, otsingukasti, kiirkäsklust CTRL + F jne),
- leiab etteantud teema kohta erinevaid allikaid,
- määrab teabe autori, avaldamise aja ja koha; eristab fakti ja arvamust, olulist ja ebaolulist,
- salvestab ja taasesitab erinevat digisisu (audio, video);
- süstematiseerib faile kataloogipuu kaustades (kopeerib, teisaldab, kustutab, laeb üles ja alla) nii arvutis kui pilveteenuses;
- muudab operatsioonisüsteemis akende suurust, asukohta, vaateid;
- avab ja sulgeb veebilehitsejas uusi sakke;
- kasutab tabelarvutusprogrammi tabeli loomiseks, kujundamiseks ja lihtsa andmetabeli põhjal diagrammi loomiseks.

2. SUHTLUS JA KOOSTÖÖ DIGIKESKKONNAS

- Kooli õppeinfosüsteemi kasutamine
- Kooli pilveteenuse ja digitaalsete õpikeskkondade kasutamine
- E-kirja koostamine ja viisakas digisuhtlus
- Digisuhtluse ohud
- Digitaalne jalajälg ja identiteet ning nende kaitse

Õpilane:

- kasutab kooli õppeinfosüsteemi õppeinfo vaatamiseks, tööde esitamiseks ja õpetajatega suhtlemiseks,
- kasutab kooli meilikontot ja pilveteenuse peamisi töövahendeid õppetöös,
- kasutab kooli valitud digitaalseid õpikeskkondi õppetöoga seotud ülesannete täitmiseks,
- loob korrektse e-kirja, lisab manuse, vastab e-kirjale, lisab (pime)koopia adressaatidele,
- eristab rämpsposti ja automaatkirju,
- jagab erinevaid faile veebikeskkonnas või pilveteenuses,
- arvestab digisuhtluses kehtivaid häid tavaid ja kokkulepituid viisakusreegleid,
- tunneb ära digisuhtluse ohuolukorrad, oskab neid ennetada ning vajadusel reageerida,
- selgitab, millised võivad olla digisuhtluses ebaetilise käitumise tagajärjed,

- selgitab oma sõnadega digitaalse jalajälje mõistet ja kujunemist,
- kaitseb oma digitaalset identiteeti (nt kooli seadmeid kasutades logib end välja või kasutab inkognito režiimi),
- teab, kuhu ja kelle poole probleemide puhul pöörduda (vanema, õpetaja, veebikonstaabli).

3. DIGISISU LOOMINE

- Tekstitöötlus ja referaat
- Slaidiesitlus
- Digisisu loomine ja töötlemine
- Autoriõigus ja viitamine
- Programmeerimine

Õpilane:

- loob tekstidokumendi (nt referaadi), järgides etteantud kriteeriume või kooli vormistusjuhendit,
- loob slaidiesitluse järgides etteantud kriteeriume,
- loob info visualiseerimiseks digitaalse plakati, mõttekaardi, ajateljje, sõnapilve vms,
- kasutab nutiseadmega pildistamisel ja filmimisel sobivaid põhimõtteid (nt portree- või maastikuformaati, horisont),
- teeb ekraani vajalikust osast kuvatõmmise,
- loob digisisu (nt plakati, e-raamatu, ajalehe, slaidiesitluse) kombineerides teksti ja pilti,
- arvestab digisisu loomisel autorsusega kaasnevaid õigusi ja kohustusi,
- hoidub digisisu luues plagiaadist ja viitab korrektselt kasutatud materjalidele,
- kavandab ja loob juhiseid järgides lihtsama rakenduse/animatsiooni visuaalse programmeerimiskeelega,
- leiab programmist vead ja teeb lihtsamaid muudatusi,
- kasutab erinevaid programmeerimisega seotud mängulisi rakendusi.

4. DIGITURVALISUS

- Ohutu digiseadmete ja internetikasutus
- Digitehnoloogia säästlik kasutamine
- Digiseadmete kasutamisega seotud terviseriskid
- Küberkiusamine

Õpilane:

- kasutab kooli digiseadmeid ja digitaalseid õpikeskkondi järgides koolis kehtestatud reegleid,
- teab oma kooli meili ja eKooli kasutajanime ja salasõna,
- nimetab erinevaid seadmete ja veebi kasutamise seonduvaid turvariske ja nende levimise viise (viirused, pahavara, õngitsuskiri, manus),
- kasutab seadmeid ja veebikeskkondi kasutades olulisemaid turvameetmeid (eri salasõnad, kahtlaste linkide/manuste vältimine, privaatne sirvimisrežiim, http versus https jne),
- kirjeldab küberkiusamise liike ja mõjusid,
- märkab küberkiusamist ja sekkub, vajadusel pöördub veebikonstaabli poole.

5. PROBLEEMILAHENDUS

- Riistvara ja tarkvara
- Graafilise kasutajaliidese funktsioonid ja põhilised klahvikombinatsioonid
- Digitehnoloogia valimine eneseväljenduseks või ainealase probleemi lahendamiseks
- Enda digipädevuse hindamine

Õpilane:

- kasutab riist- ja tarkvara kohta erinevaid mõisteid ja termineid (nt operatsioonisüsteem, viirustõrjeprogramm),
- tunneb graafilise kasutajaliidese erinevaid funktsioone (nt muudab akende suurust ja vaateid, vahetab keelt),
- tunneb põhilisi klahvikombinatsioone (nt Ctrl+C, Ctrl+V, Ctrl+A),
- kasutab erinevaid digitaalseid andmekogujaid,
- kasutab etteantud digitehnoloogiaid mingi ainealase probleemi lahendamiseks,
- kasutab eneseväljenduseks sobivaid digitehnoloogiaid,
- hindab enda ja teiste poolt digitehnoloogiate abil loodut (enesehinnang, kaaslaste hinnang),
- kirjeldab oma oskusi ja vajadusi seoses digipädevusega.

5. klass

1. INFO- JA ANDMEKIRJAOSKUS

- Infootsing ja teabe analüüs
- Digisisu salvestamine, taasesitamine, korrastamine
- Failihaldus arvutis ja pilveteenuses

- Operatsioonisüsteemi ja veebilehitseja kasutajaliides
- Tabelarvutus (andmetabeli ja diagrammi loomine)

Õpilane:

- sõnastab otsisõnad, vajadusel piirab päringute arvu,
- leiab otsinguga teksti-, pildi- ja videomaterjali,
- filtreerib otsingutulemeid eri parameetrite alusel,
- leiab veebilehtedelt vajaliku informatsiooni (kasutades menüüsid, otsingukasti, kiirkäsklust CTRL + F jne);
- leiab etteantud teema kohta erinevaid allikaid; määrab teabe autori, avaldamise aja ja koha; eristab fakti ja arvamust, olulist ja ebaolulist,
- salvestab ja taasesitab erinevat digisisu (audio, video);
- süstematiseerib faile kataloogipuu kaustades (kopeerib, teisaldab, kustutab, laeb üles ja alla) nii arvutis kui pilveteenuses;
- muudab operatsioonisüsteemis akende suurust, asukohta, vaateid;
- avab ja sulgeb veebilehitsejas uusi akke; kasutab tabelarvutusprogrammi tabeli loomiseks, kujundamiseks ja lihtsa andmetabeli põhjal diagrammi loomiseks.

2. SUHTLUS JA KOOSTÖÖ DIGIKESKKONNAS

- Kooli õppeinfosüsteemi kasutamine
- Kooli pilveteenuse ja digitaalsete õpikeskkondade kasutamine
- E-kirja koostamine ja viisakas digisuhtlus
- Digisuhtluse ohud
- Digitaalne jalajälg ja identiteet ning nende kaitse

Õpilane:

- kasutab kooli õppeinfosüsteemi õppeinfo vaatamiseks, tööde esitamiseks ja õpetajatega suhtlemiseks,
- kasutab kooli meilikontot ja Google Drive peamisi töövahendeid õppetöös,
- kasutab kooli valitud digitaalseid õpikeskkondi õppetöoga seotud ülesannete täitmiseks,
- loob korrektse e-kirja, lisab manuse, vastab e-kirjale, lisab (pime)koopია adressaatidele,
- jagab erinevaid faile veebikeskkonnas või pilveteenuses,
- arvestab digisuhtluses kehtivaid häid tavaid ja kokkulepituid viisakusreegleid,

- kaitseb oma digitaalset identiteeti (nt kooli seadmeid kasutades logib end välja või kasutab inkognito režiimi),
- teab, kuhu ja kelle poole probleemide puhul pöörduda (vanema, õpetaja, veebikonstaabli).

3. DIGISISU LOOMINE

- Tekstitöötlus ja referaat
- Slaidiesitlus
- Digisisu loomine ja töötlemine
- Autoriõigus ja viitamine
- Programmeerimine

Õpilane:

- loob tekstidokumendi (nt referaadi), järgides etteantud kriteeriume või kooli vormistusjuhendit,
- loob slaidiesitluse järgides etteantud kriteeriume,
- loob info visualiseerimiseks digitaalse plakati, mõttekaardi, ajatelje, sõnapilve vms,
- loob digisisu (nt plakati, e-raamatu, ajalehe, slaidiesitluse) kombineerides teksti ja pilti,
- arvestab digisisu loomisel autorsusega kaasnevaid õigusi ja kohustusi,
- hoidub digisisu luues plagiaadist ja viitab korrektselt kasutatud materjalidele (kooli vormistusjuhendi järgi).

4. DIGITURVALISUS

- Ohutu digiseadmete ja internetikasutus
- Digitehnoloogia säästlik kasutamine
- Digiseadmete kasutamisega seotud terviseriskid
- Küberkiusamine

Õpilane:

- kasutab kooli digiseadmeid ja digitaalseid õpikeskkondi järgides koolis kehtestatud reegleid,
- teab oma kooli meili ja eKooli kasutajanime ja salasõna,
- kasutab seadmeid ja veebikeskkondi kasutades olulisemaid turvameetmeid (eri salasõnad, kahtlaste linkide/manuste vältimine, privaatne sirvimisrežiim, http versus https jne),
- kirjeldab küberkiusamise liike ja mõjusid,

- märkab küberkiusamist ja sekkub, vajadusel pöördub veebikonstaabli poole.

5. PROBLEEMILAHENDUS

Riistvara ja tarkvara

Peamised arvuti komponendid

Graafilise kasutajaliidese funktsioonid ja põhilised klahvikombinatsioonid

Digitehnoloogia valimine eneseväljenduseks või ainealase probleemi lahendamiseks

Enda digipädevuse hindamine

Õpilane:

- kasutab riist- ja tarkvara kohta erinevaid mõisteid ja termineid (nt operatsioonisüsteem, viirustõrjeprogramm, andmekandjad),
- tunneb graafilise kasutajaliidese erinevaid funktsioone (nt muudab akende suurust ja vaateid, vahetab keelt),
- tunneb põhilisi klahvikombinatsioone (nt Ctrl+C, Ctrl+V, Ctrl+A),
- kasutab erinevaid digitaalseid andmekogujaid,
- teab ja kasutab sobivaid digitehnoloogiaid mingi ainealase probleemi lahendamiseks,
- kasutab eneseväljenduseks sobivaid digitehnoloogiaid,
- hindab enda ja teiste poolt digitehnoloogiate abil loodut (enesehinnang, kaaslaste hinnang),
- kirjeldab oma oskusi ja vajadusi seoses digipädevusega.

6. klass

1. INFO- JA ANDMEKIRJAOSKUS

- Infootsing ja teabe analüüs
- Digisisu salvestamine, taasesitamine, korrastamine
- Failihaldus arvutis ja pilveteenuses
- Operatsioonisüsteemi ja veebilehitseja kasutajaliides
- Tabelarvutus (andmetabeli ja diagrammi loomine)

Õpilane:

- sõnastab otsisõnad, vajadusel piirab päringute arvu, leiab otsinguga teksti-, pildi- ja videomaterjali, filtreerib otsingutulemeid eri parameetrite alusel,
- leiab veebilehtedelt vajaliku informatsiooni (kasutades menüüsid, otsingukasti, kiirkäsklust CTRL + F jne);

- leiab etteantud teema kohta erinevaid allikaid; määrab teabe autori, avaldamise aja ja koha; eristab fakti ja arvamust, olulist ja ebaolulist,
- salvestab ja taasesitab erinevat digisisu (audio, video);
- eristab peamiste failitüüpide laiendeid (nt docx, pdf, mp3, png);
- süstematiseerib faile kataloogipuu kaustades (kopeerib, teisaldab, kustutab, laeb üles ja alla) nii arvutis kui pilveteenuses;
- leiab infot failide omaduste kohta (nt suurus pikslites, maht, loomise aeg, autor);
- muudab operatsioonisüsteemis akende suurust, asukohta, vaateid;
- avab ja sulgeb veebilehitsejas uusi akke;
- kasutab tabelarvutusprogrammi tabeli loomiseks, kujundamiseks ja lihtsa andmetabeli põhjal diagrammi loomiseks.

2. SUHTLUS JA KOOSTÖÖ DIGIKESKKONNAS

- Kooli õppeinfosüsteemi kasutamine
- Kooli pilveteenuse ja digitaalsete õpikeskkondade kasutamine
- E-kirja koostamine ja viisakas digisuhtlus
- Digisuhtluse ohud
- Digitaalne jalajälg ja identiteet ning nende kaitse

Õpilane:

- kasutab kooli õppeinfosüsteemi õppeinfo vaatamiseks, tööde esitamiseks ja õpetajatega suhtlemiseks,
- kasutab kooli meilikontot ja pilveteenuse peamisi töövahendeid õppetöös,
- kasutab kooli valitud digitaalseid õpikeskkondi õppetöoga seotud ülesannete täitmiseks,
- loob korrektse e-kirja, lisab manuse, vastab e-kirjale, lisab (pime)koopia adressaatidele,
- eristab rämpsposti ja automaatkirju,
- jagab erinevaid faile veebikeskkonnas või pilveteenuses,
- arvestab digisuhtluses kehtivaid häid tavasid ja kokkulepituid viisakusreegleid,
- tunneb ära digisuhtluse ohuolukorrad, oskab neid ennetada ning vajadusel reageerida,
- selgitab, millised võivad olla digisuhtluses ebaetilise käitumise tagajärjed,
- selgitab oma sõnadega digitaalse jalajälje mõistet ja kujunemist,
- kaitseb oma digitaalset identiteeti (nt kooli seadmeid kasutades logib end välja või kasutab inkognito režiimi),

- teab, kuhu ja kelle poole probleemide puhul pöörduda (vanema, õpetaja, veebikonstaabli).

3. DIGISISU LOOMINE

- Tekstitöötlus ja referaat
- Slaidiesitus
- Digisisu loomine ja töötlemine
- Autoriõigus ja viitamine
- Programmeerimine

Õpilane:

- loob tekstidokumendi (nt referaadi), järgides etteantud kriteeriume või kooli vormistusjuhendit,
- vormindab korrektselt referaadi osad: tiitelleht, automaatselt genereeritud sisukord, sissejuhatus, peatükid, alampeatükid, joonised, tabelid, päis, jalus, kokkuvõte, kasutatud kirjandus ja lisad,
- loob slaidiesitluse järgides etteantud kriteeriume,
- loob info visualiseerimiseks digitaalse plakati, mõttekaardi, ajatelje, sõnapilve vms,
- kasutab nutiseadmega pildistamisel ja filmimisel sobivaid põhimõtteid (nt portree- või maastikuformaati, horisont),
- töötleb enda ja teiste loodud fotosid veebi- või mobiilirakendusega (nt lisab teksti, filtreid),
- teeb ekraani vajalikust osast kuvatõmmise,
- loob digisisu (nt plakati, e-raamatu, ajalehe, slaidiesitluse) kombineerides teksti ja pilti,
- arvestab digisisu loomisel autorsusega kaasnevaid õigusi ja kohustusi,
- valib digisisu loomiseks materjalid, mille kasutamine on autoriõigusega lubatud,
- leiab avatud sisulitsentsiga pildi-, audio- ja videofaile oma loomingus kasutamiseks,
- hoidub digisisu luues plagiadist ja viitab korrektselt kasutatud materjalidele (kooli vormistusjuhendi järgi),
- kavandab ja loob juhiseid järgides lihtsama rakenduse/animatsiooni visuaalse programmeerimiskeelega,
- leiab programmist vead ja teeb lihtsamaid muudatusi,
- kasutab erinevaid programmeerimisega seotud mängulisi rakendusi.

4. DIGITURVALISUS

Ohutu digiseadmete ja internetikasutus

Digitehnoloogia säästlik kasutamine

Digiseadmete kasutamisega seotud terviseriskid

Küberkiusamine

Õpilane:

- kasutab kooli digiseadmeid ja digitaalseid õpikeskkondi järgides koolis kehtestatud reegleid,
- teab oma kooli meili ja eKooli kasutajanime ja salasõna,
- nimetab erinevaid seadmete ja veebi kasutamise seonduvaid turvariske ja nende levimise viise (viirused, pahavara, õngitsuskiri, manus),
- kasutab seadmeid ja veebikeskkondi kasutades olulisemaid turvameetmeid (eri salasõnad, kahtlaste linkide/manuste vältimine, privaatne sirvimisrežiim, http versus https jne),
- nimetab digiseadmega kasutamisega seotud terviseriske,
- nimetab, mis võivad olla arvutisõltuvuse tagajärjed ja viise, kuidas neid vältida,
- kirjeldab küberkiusamise liike ja mõjusid,
- märkab küberkiusamist ja sekkub, vajadusel pöördub veebikonstaabli poole,
- kasutab energia säästmise põhivõtteid ja suhtub digikeskkonnadesse säästvalt (nt ei loo pidevalt uusi kontosid, kui vana parool on ununenud),
- teab digitehnoloogia utiliseerimise võimalusi,
- toob näiteid digitehnoloogia positiivsetest ja negatiivsetest mõjudest keskkonnale.

5. PROBLEEMILAHENDUS

Graafilise kasutajaliidese funktsioonid ja põhilised klahvikombinatsioonid

Digitehnoloogia valimine eneseväljenduseks või ainealase probleemi lahendamiseks

Enda digipädevuse hindamine

Õpilane:

- tunneb graafilise kasutajaliidese erinevaid funktsioone (nt muudab akende suurust ja vaateid, vahetab keelt),
- tunneb põhilisi klahvikombinatsioone (nt Ctrl+C, Ctrl+V, Ctrl+A),
- teab ja kasutab sobivaid digitehnoloogiaid mingi ainealase probleemi lahendamiseks,
- kasutab eneseväljenduseks sobivaid digitehnoloogiaid,
- hindab enda ja teiste poolt digitehnoloogiate abil loodut (enesehinnang, kaaslaste hinnang),

- kirjeldab oma oskusi ja vajadusi seoses digipädevusega,
- leiab vajadusel võimalusi oma digipädevuse arendamiseks.

VALIKAINEKAVA “LOOVTÖÖDE ALUSED”

Õpitulemused

Õpilane

- tutvub kooli loovtöö juhendiga;
- töötab ja planeerib tegevusi iseseisvalt;
- kasutab erinevaid allikaid ja hindab nende usaldusväärsust;
- väljendab ennast korrektselt;
- lisaks refereeringule sõnastab oma arvamusi ja järeldusi;
- kasutab õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi loovtöös;
- kasutab eelnevalt õpitud IKT vahendeid;
- loob, vormindab, salvestab ning vajaduse korral prindib kokkulepitud formaatides digitaalseid materjale, järgides etteantud kriteeriume;
- teeb teistega kaugtöö vormis koostööd, rakendades ettenähtud digivahendeid ja veebikeskkondi;
- koostab nõuetele vastava loovtöö põhja;
- koostab loovtöö kaitsmiseks kaitsekõne ja/või esitluse;
- analüüsib enda tööd.

Õppesisu

Sissejuhatus loovtöösse:

- loovtöö kirjeldus;
- loovtöö teema ja juhendaja valimine;
- loovtöö juhendiga tutvumine;
- idee esitlemine.

Loovtöö teostamine:

- töö kirjaliku osa alustamine ja vormistamine vastavalt kooli loovtöö juhendile.

Teabe haldamine:

- erinevate infootsingu meetodite kasutamine;
- erinevate allikate kasutamine.

Teabe hindamine:

- teabe asjakohasuse ja usaldusväärsuse hindamine.

Autoriõigus:

- allikatele korrektne viitamine.

Suhtlemine digikeskkonnades:

- viisakas ja asjakohane suhtlus vajalike osapooltega.

Sisuloome:

- sobiva tarkvara valimine töö koostamiseks ja esitlemiseks.

VALIKAINEKAVA "SOTSIAALSED OSKUSED"

Ainevaldkonna õppeaine õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus:

- suutlikkus mõista toimivate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- tunda ning austada inimõigusi ja käituda nendega kooskõlas;
- järgida üldtunnustatud käitumisreegleid;
- kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik inimene.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. mõistab toimivate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
2. valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
3. tunneb ning austab inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
4. huvitub iseenda arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik inimene;
5. suhtub lugupidavalt individuaalsetesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
6. käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
7. on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
8. hindab inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

Aine on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktseptida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi.

Õppeaine kaudu õpitakse tundma ning järgima väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktseptitud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas.

VALIKAINES “SOTSIAALSED OSKUSED” KAUDU KUJUNDATAVATE ÜLDPÄDEVUSTE ARENGU TOETAMINE

Sotsiaalne valdkonna õppeaine õppimise kaudu kujundatakse õpilastes riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise – kujundamisel on kandev roll grupil, kelle väärtushinnangud, suhtlemis- ja sotsiaalsed oskused loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamist toetab ainevaldkonna õppeaine erinevate rõhuasetuste kaudu. Suutlikkust mõista inimlikkust, võrdsust ja nendest oma tegutsemises juhinduda. Sotsiaalne süvendab lugupidavat suhtumist erinevatesse tõekspidamistesse, toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist.

Enesemääratluspädevuse aluseks on suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.

Õpipädevusi aitab kujundada õpilase suutlikkus organiseerida õpikeskkonda, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevus. Õppeaine kujundab suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades.

Ettevõtlikkuspädevus. Õppeaine õpetab nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärgi, genereerima ideid ning neid ellu viima. Aineõpetuse kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

LÄBIVATE TEEMADE KÄSITLEMINE VALIKAINES “SOTSIAALSED OSKUSED”

Elukestev õpe ja karjääri plaanimine. Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimivate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja teadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning on seeläbi ühiskonda lõimitud.

Kultuuriline identiteet. Toetatakse õpilase kujunemist inimeseks, kes mõistab inimeste mõtte- ja käitumisaadi kujundamist. Inimeseks, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on salliv ja koostööaldis.

Teabekeskond. Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Tervis ja ohutus. Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus. Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1. lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2. võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd ning teised kooperatiivse õppimise vormid), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks;
3. arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on põhiohk hoiakute kujundamisel;
4. arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonna;
5. kasutatakse mitmekülgset õppemeetodite valikut rõhuasetusega aktiivõppemeetodeile: vestlus, arutelu, diskussioon, juhtumianalüüs, paaritöö, projektööpe, rollimäng, rühmatöö, ajurünnak; kujutluse loomine, tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, ühistegevus);
6. luuakse võimalused koostada õpimapp (nt töölehtede täitmine, klassielu reeglite, koostamine);
7. võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga (kohtuda erinevate inimestega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane.

VALIKAINEKAVA “ÕPIOSKUSED JA ENNASTJUHTIV ÕPILANE”

Õppetöö eesmärgid:

1. Toetada läbi erinevate meetodite õpilaste funktsionaalset lugemisoskust;
2. Suutlikkus organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet;
3. Planeerida õppimist ning seda plaani järgida;
4. Kasutada õpitud sealhulgas õpioskusi- ja strateegiaid erinevates kontekstides ning probleeme lahendades;
5. Analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tegevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.

Õppeaine sisu:

Eesmärkide saavutamiseks rakendatakse õpioskuste tunnis õpitud integreeritult kõikides ainetundides. Regulaarselt tegeldakse püstitatud eesmärkide saavutamiseks olenevalt tunni teemast. Olulisim ülesanne on toetada iga õpilase eneseusku ja õpimotivatsiooni.

Õppeaine sisu/teemad:

- Tähelepanu arendamine;
- Taju arendamine;
- Mälu arendamine (nt mõistatuste, ristsõnade lahendamine)
- Mõtlemise arendamine (nt rühmitamine)
- Loovülesanded (objektile uute kasutusviiside väljamõtlemine);
- Funktsionaalse lugemisoskuse arendamine;
- Ruumilise mõtlemise arendamine (geomeetrilised kujundid, tangramülesanded)
- Ajas orienteerumise oskuse arendamine Intellektuaalsete oskuste arendamine (erinevate andmete, seisukohtade võrdlemine, asjakohaste küsimuste esitamine)
- Andmete kogumise oskus erinevatest allikatest, ka vaatluse teel, saadud informatsiooni tõlgendamine, suuline ja kirjalik esitamine;
- Otsuste langetamise oskus-erinevate lahenduste kaalumine, otsuste võimalike tagajärgede nägemine;
- Fakti ja arvamuse eristamine;
- Arutlus- ja analüüsioskuse arendamine;
- Kaardi, teabematerjali (sõnastike, otsingumootorite, Interneti) kasutamissooskus

- Kokkuvõtete, üldistuste, prognooside tegemine.

VALIKAINEKAVA “OMA KEEL JA KULTUUR”

Õppeaine kirjeldus

Õpilase emakeeleõpetuse eesmärk on õpilase tekitada huvi esimese keele arendamise vastu, toetada mitmekeelsuse arengut ja hoida sidet oma emakeelse kultuuripärandiga. Oma emakeele ja kultuuri õppimine aitab õpilasel luua seosed eesti keele kui teise keele ja kirjanduse õppimisega ning mõista keele ja kultuurilise tausta tähtsust üksikisikule, kogukonnale ja ühiskonnale. Emakeele ja kultuuri õppimine aitab õpilasel tähtsustada nii oma emakeelt kui ka väärtustada teisi keeli ja kultuure. On oluline, et võõrsil või kodukeelest erinevas keelekeskkonnas elav laps ei unustaks oma emakeelt ja et see areneks eakohaselt. Emakeel aitab arendada lapse mõtlemist, eneseväljenduse oskust ning mõjutab lapse kui isiksuse kujunemist. Emakeelt hästi valdav laps saab koolis paremini hakkama ka siis, kui kooli õppekeel ei ole tema emakeel. Keelt on võimalik õppida igas eluetapis, kuid ainult lapseas on seda võimalik omandada emakeelena.

Eri kultuure vaadeldes tuleb lisaks traditsioonidele käsitleda valikaines ka kaasaegset kultuurimaastikku, kaaskultuure, kultuurimaastiku muutumise põhjuseid, siduda ühiskondlike protsessidega, analüüsida erinevate kultuuride üksteise mõjutamist, suhestada omavahel erinevaid kultuurielemente ning mh suhestada neid ka tänapäeva Eesti ühiskonnaga.

Ainekava on koostatud üldistest põhimõtetest lähtudes ja on kohandatav mis tahes keelele, mida õpilane õpib emakeelena. Õpe on suunatud teadmiste omandamisele rahvuskultuurist ning emakeeles peamiselt suulise, kuid võimaluse korral ka kirjaliku suhtlemisoskuse arendamisele.

Esimeses kooliastmes keskendutakse emakeeleõpetuses peamiselt suulisele keelekasutusele, õpilane õpib kuulama, küsima, vastama, jutustama. Arendatakse sõnavara, õpilane omandab peamised lugemis- ja kirjutamisoskused, tutvub lastekirjanduse ning eakohaste kultuuritraditsioonidega. Esimesel etapil tutvustatakse õpilasi suulise rahvaloominguteostega, rahvapärimestega. Õppimise ülesandeks pole mitte ainult parimate rahvakunstiteostega tutvumine, vaid ka verbaalse loovuse, laste kujutlusvõime, kõne, mõtlemise arendamine, sõnavara suurendamine, ideede laiendamine meid ümbritseva maailma, inimeste, loomade, taimede kohta. Eesmärk on õppida kasutama keelt erinevates suhtlusolukordades, olla teadlik emakeele tähtsusest ja luua side oma emakeelega. Lisaks alustatakse esimeses kooliastmes emakeeles kirjutamise õppimist.

Esimeses kooliastmes toimub emakeeleõpe pigem mänguliselt, erinevates suhtlussituatsioonides, eakohaste tekstide, sh multimeedia, mängud, ja sisuvaldkondade abil. Oluline on kujundada õpilases julgus oma emakeeles suhelda. Oluliseks toetuseks emakeele omandamisel on kooliväline keskkond, eelkõige kodu, osalemine kogukondlikel üritustel, võimalus viibida oma keele keskkonnas. Sellel etapil on oluline lapse oskus teatud olukorda sukelduda ja (nuku)teater aitab sellele kaasa. Lavastustes osalemine võimaldab lastel parandada oma emakeelt, mõista oma emakeele iseärasusi. Õppesisu valitakse selliselt, et õpilane saab laiendada oma teadmisi emakeelest, kultuurist, kirjandusest. Õppesisu toetab õpetamise eesmärki, on eakohane ning tugineb nii õpilase kogemusele kui ka kohalikule eripärale.

Suulise suhtlemisoskuse kujunemiseks harjutatakse rühmas nii teiste kuulamist kui ka ise kõnelemist. Kuulamine, küsimine, vastamine, lugude jutustamine jne annab õpilasele võimaluse tutvuda erinevate suhtlusolukordadega.

Tekstide mõistmise arendamiseks vaadeldakse erinevaid eakohaseid tekste, nagu muinasjutud, lühilood, lihtsad info- ja meediatekstit, luuletused ning pildid. Harjutatakse küsimuste lugemist, koostamist, neile vastamist, eriti jutustavate ja kirjeldatavate tekstide põhjal.

Tekstiloomes õpitakse tundma kirjutamiseks vajalikke algtõdesid ja kirjakeele olemust, sh kirjasüsteemi. Kirjutamist harjutatakse nii klassis rühmaga kui ka individuaalselt. Olulisel kohal on eakohased keelemängud. Erilist tähelepanu pööratakse õpitava keele eripäradele.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmisel on oluline, et keelekasutust vaadeldakse eelkõige aktiivses keelekeskkonnas, st kodus, kogukonnas, koostöös õpilast igapäevaselt ümbritsevate inimestega.

Esimeses kooliastmes lähtutakse **tagasiside andmisel** järgmisest:

- eneseväljenduse ja suhtlemisoskuse areng
- sõnavara eakohane teadlik kasutamine
- eri liiki tekstidest aru saamine
- lugemisharjumuse kujunemine
- eakohane tekstiloomine
- kultuurieripärade tundmine

Oluline on saada tervikpilt iga õpilase keeleoskuse edenemisest, et õpilane saaks tagasisidet oma keele mõistmise, kasutamise, eneseväljenduse, arutluse, tekstiloome- ja tõlgendusoskuse kohta.

Teises kooliastmes on oluline, et õpilasel tekiks oskus ja harjumus oma emakeele kasutamiseks erinevates suhtlusolukordades. Õpilane õpib lugema erinevaid tekste, analüüsima saadud teavet, seda struktureerima ja edastama nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilane arendab oma keeleoskust keelekeskkonnas suheldes. Õpilane õpib keeli võrdlema ja kasutama keeleoskust teadlikult erinevates õpikeskkondades. Eesmärk on süvendada sidet oma emakeele ja päritolukultuuriga.

Õppesisu valitakse selliselt, et õpilased saaksid oma emakeele, kirjanduse ja muu kultuuriga seotud teadmisi mitmekülgset avardada. Sisu toetab õpieesmärkide saavutamist, õppes kasutatakse nii õpilase enda kogemusi kui ka kohalikke võimalusi.

Suulise ja kirjaliku suhtlus suhtlemisoskuse arendamiseks on oluline osalemine rühma tegevustes. Üksteist kuulates, omavahel dialoogis olles ning koostöiselt tegutsedes on hinnata enda ja teiste tegutsemist ning saada ise tagasisidet. Üha rohkem kasutatakse keele harjutamiseks ja keelekeskkonna imiteerimiseks emakeelse meedia võimalusi.

Teksti vastuvõtmisel suunatakse õppijat üha enam erilaadsete tekstide juurde, süvendatakse tekstide lugemise ja tõlgendamise oskust. Harjutatakse küsimuste esitamist teksti kohta ning kokkuvõtete tegemist. Tekstidest lähtuv arutelu, lugemiskogemuse jagamine, tekstide analüüsimine loob õpilasele aluse oma sõnavara ja väljendusoskuse laiendamiseks emakeeles.

Tekstiloomes harjutatakse kirjutamisprotsessi etappe, eriliigiliste tekstide ülesehitust, õigekirja eripärasid oma keeles ning nende kasutamist oma tekstides.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmiseks suunatakse õpilaste mõtlema kultuurilise identiteedi kujunemisele, emakeele kasutamise võimalusele kodus ja kogukonnas.

Teises kooliastmes keskendutakse hindamisel õpilase edenemisele, antakse õpilasele tagasisidet tema suulise ja kirjaliku väljendusoskuse, keele mõistmise ja kasutamise kohta. Õpilane saab teavet nii oma keeleoskusest kui ka üldkultuurilise tausta mõistmisest. Tagasiside on oluline edasise keeleõppe toetamiseks. Lisaks õpetaja tagasisidele annab õpilane ka ise tagasisidet oma keeleoskuse arengule.

Teises kooliastmes lähtutakse **tagasiside andmisel** järgmisest:

- eneseväljenduse ja suhtlemisoskuse areng erinevates suhtlusolukordades
- sõnavara eakohane teadlik kasutamine nii suuliselt kui ka kirjalikus tekstiloomes
- eri liiki tekstidest aru saamine, teabe hankimine ja hindamine
- õpioskuste areng, sealhulgas iseseisev keeleoskuse arendamine
- keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähenduse mõistmine

Kolmandas kooliastmes on emakeeleõppe peamiseks ülesandeks teadmiste süvendamine õpilase keeleoskusest lähtudes. Õpitakse tõlgendama, analüüsima ning looma erinevaid suulisi ja kirjalikke tekste. Õpilase suhe oma keele eripära, kultuuritraditsioonide ning keelekogukonnaga muutub mitmekülgsemaks. Õpilane kasutab oma süvenenud keeleoskust erinevates õpikeskkondades, toetades emakeeles õppides õppeainete kooli õppekeeles omandamist. Õpilane väärtustab oma emakeelt ja kasutab seda teadlikult ja loovalt erinevates suhtlusolukordades. Õpilane süvendab oma õpimotivatsiooni koostöös kooli ja kogukonnaga ning leiab võimalusi oma keeleoskuse arendamiseks ka väljaspool kooli.

Õpilase oma emakeele suhtlemis- ja tekstioskuse õppimine toimub aktiivses keelekasutuse olukorras ja mitmekülgsetes keeletegevustes. Õpilases kujundatakse teadlikkust keele muutumisest, erikujudest, murretest (kuna kõnelejad võivad tulla eri piirkondadest, kogukondadest jne), teiste domineerivate keelte mõjust Eestis kõneldavale emakeelele/kodukeelele, samuti mitmekeelse kõneleja keelekasutus eripära (mitme keele kasutamine korraga nagu koodivahetus, põimkeelsus) jne. Õppesisu on valitud selliselt, et õpilased saaksid oma emakeele, kirjanduse ja kultuuriga seotud teadmisi mitmekülgelt avardada. Sisu toetab õpieesmärkide saavutamist ning tugineb nii õpilase kogemusele kui ka kohalikule kultuurikeskkonnale.

Suulise ja kirjaliku suhtlemisoskuse arendamiseks arutletakse sündmuste üle, mis on lähedased noortele, toimuvad õpilase lähikonnas ja keelekogukonnas. Harjutatakse arutelu, vaidlemist, arvamuste avaldamist, seisukohtade esitamist ja aktsepteerimist või ümber lükkamist. Emakeelse keskkonna ja meedia võimalusi kasutatakse erinevate suhtlusolukordade loomiseks. Hinnatakse iseenda tegevust, harjutatakse tagasiside andmaist ja saamist.

Teksti vastuvõttus on oluline, et õpilasel säiliks ja areneks huvi just omakeelsete tekstide vastu. Õpitakse hindama info usaldusväärsust. Lugemiseks ja kuulamiseks valitakse eriteemalisi eakohaseid tekste, et õpilane õpiks tajuma erinevate tekstide eesmärki. Jagatakse lugemiskogemusi erinevates suhtlussituatsioonides nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Tekstiloomes harjutatakse eriliigiliste ja erineva eesmärgiga tekstide koostamist, analüüsitakse kirjutamise protsessi. Harjutatakse nii klaviatuuril kui ka käsikirjalise teksti kirjutamise vilumust. Pööratakse tähelepanu emakeelse teksti stiilikasutusele, sh erinevatele väljendite tähendusele suhtlusolukorrast lähtudes.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmiseks tutvutakse emakeelse meedia ja erinevate kultuurisündmustega, samuti loetakse rahvuskirjanike teoseid. Samuti võrreldakse põhjalikumalt oma ja Eesti erinevate piirkondade kultuuritavasid ja traditsioone.

Kolmandas kooliastmes suureneb hindamisel õpilase enda roll oma teadmiste ja oskuste analüüsimisel. Hindamise ülesanne on anda teavet õpilase edenemise kohta, kuidas on arenenud tema suuline ja kirjalik emakeele kasutamise oskus. Õpilane saab ise planeerida edasised tegevused oma õppeprotsessis nii kolmanda kooliastme lõpus kui ka järgmisel haridustasemel.

Põhikooli lõpus tehakse kindlaks, kuidas õpilane on saavutanud põhiharidust täiendava oma emakeele õppimise eesmärgid. Kokkuvõtva hindamise meetodi valib iga konkreetne õppe läbiviija ise ja kirjeldab selle oma ainekavas.

Kolmandas kooliastmes lähtutakse **tagasiside andmisel** järgmisest:

- teadlik eneseväljendus ja suhtlemisoskus erinevates suhtlusolukordades, oskus analüüsida oma valikuid
- sõnavara teadlik valik ja kasutamine nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes
- ilukirjandustekstide lugemine ja tõlgendamine, emakeelse lugemisvara valimine
- eri liiki tekstide mõistmine, tõlgendamine, teabe hankimine ja kriitiline hindamine
- iseseisev keeleoskuse arendamine, aktiivne emakeele ja muude õpitud keelte kasutamine teabe hankimiseks
- keelelise ja kultuurilise identiteedi, emakeele ning mitmekeelsuse tähenduse mõistmine

Õpitulemused

Õpitulemused on kirjeldatud üldiste õpieesmärkidena. Iga keeleõppe läbiviija kirjeldab õpitulemused, lähtudes konkreetselt õpitavast keelest, õpilase keeletasemest ja üldistest õpieesmärkidest.

I kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane

- osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- osaleb vestluses, moodustab küsimusi ja vastab ise talle esitatud küsimustele;
- koostab ja hääldab õige intonatsiooniga väit-, küsi- ja käsklauseid;
- arendab vestlust igapäevaelus juhtunu, loetu ja nähtu kohta;
- koostab lihtsaid jutustavaid, kirjeldavaid ja ka arutlevaid tekste küsimuste, märksõnade ning lihtsa plaani abil;
- jutustab ümber eri stiilis ja žanris tekste;
- loeb peast luule- ja proosatekste.

Teksti vastuvõtt

Õpilane

- omandab teadliku lugemisoskuse;
- loeb eri liiki eakohaseid tekste, mõistab nende sisu;
- analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- eristab kõnevorme (dialoog, monoloog), kõnetüüpe (kirjeldus, jutustus, arutlus) ning žanre (luuletus, jutustus, muinasjutt);
- eristab stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste;
- määrab audioteksti teema ja peamise mõtte, jätab meelde teksti sisu ning täidab õpetaja korraldusel tekstipõhiseid ülesandeid.

Tekstiloome

Õpilane

- sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- tunneb joonis- ja kirjatähti, kirjutab loetava käekirjaga;
- kirjutab mõtestatud lauseid.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine

Õpilane

- kujundab eakohase lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, rikastab sõnavara;
- mõistab oma rahvapärimust ja kultuurilist mitmekesisust.

Keelehoole

Õpilane

- kirjutab õigesti õpitud keelendeid;
- järgib lihtsamaid õpitud keelereegleid.

1. klass

Õpieesmärgid

1. klassis valikaine “Oma keel ja kultuur” õpetamisega taotletakse, et õpilane:

1. mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
2. väärtustab oma keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
3. kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist.

Õpitulemused

1. osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
2. omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
3. tunneb joonis- ja kirjatahti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
4. jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
5. loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
6. loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
7. rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

Õppesisu

Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) ja viisakusväljendite valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine, arutamine paaris ja rühmas. Oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamisel. Käsikirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust. Sõna, lause ja teksti lugemine ning sisu mõistmine. Vanasõnad,

kõnekäänud. Sõna tähendus(t)e selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Riimuvate sõnade leidmine.

2.klass

Õpieesmärgid

2. klassis valikaine “Oma keel ja kultuur” õpetamisega taotletakse, et õpilane:

1. mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
2. väärtustab vene keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
3. loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
4. analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
5. tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu.

Õpitulemused

1. osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
2. kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
3. kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
4. omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
5. kirjutab mõtestatud lihtsaid lauseid, jutustavaid tekste;
6. jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
7. sõnastab teksti kohta küsimusi ja vastab küsimustele;
8. loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
9. kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
10. rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

Õppesisu

Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Leksika ehk keele sõnavara. Sünonüümid. Antonüümid. Vanasõnad, kõnekäänud. Elusolendeid ning elutuid esemeid ja nähtusi märkivad nimisõnad. Nimisõnade ainsus ja mitmus. Omadussõna. Tegusõna. Üldieloomustus. Eessõna. Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne üksus. Tekstide mitmekesisus: muinasjutt, mõistatus, vanasõnad ja kõnekäänud, jutustus, luuletus, näidend õnnesoov, kutse, juhend. Aastaajad. Looduseimedest fantastikani. Headusest, mis võidab kurjuse, aususest ja õiglusest. Tõsiselt ja naljaga pooleks.

3.klass

Õpieesmärgid

3. klassis valikaine “Oma keel ja kultuur” õpetamisega taotletakse, et õpilane:

1. väärtustab oma keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
2. omandab oma keele lugemistehnika;
3. loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
4. kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
5. väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
6. analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
7. tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
8. kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist.

Õpitulemused

1. osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
2. kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
3. kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
4. omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
5. kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
6. kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
7. jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
8. sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
9. valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
10. kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi.

Õppesisu

Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Leksika ehk keele sõnavara. Sünonüümid. Antonüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Fraseologismid. Vanasõnad, kõnekäänud. Oma keele seletussõnastik. Morfeem kui keeleühik. Morfeemide liigid: juur,

eesliide, sufiks, muutelõpp. Nimisõnade sugu. Nimisõnade ainsus ja mitmus. Esmased teadmised omadussõna täis- ja lühivormide kohta. Asesõna sõnaliikide süsteemis. Isikulised asesõnad kui sidususvahendid lauses ja tekstis. Tegevusnimi (infinitiiv) ja tegusõna isikulised vormid. Tegusõna põhilised süntaktilised funktsioonid sõnaühendis ja lauses. Lause pealiikmed. Tekst kui kommunikatsiooniüksus. Teksti sidusus. Pealkiri, põhiidee, teksti plaan. Tekstide mitmekesisus: muinasjutt, mõistatus, vanasõnad ja kõnekäänud, jutustus, luuletus, näidend, teadaanne, õnnesoov, kutse, juhend. Tekstide otsimine internetist. Eri tüüpi ja žanri kirjandusteosed on esindatud õppekirjanduse tekstidena ning valitakse vabaks lugemiseks vene, eesti ja välisautorite teoste seast. Minu perekond. Mina ja mu pereliikmed. Otsi sõpra ja hoia teda. Õppida on alati kasulik. Aastaajad. Looduseimedest fantastikani. Headusest, mis võidab kurjuse, aususest ja õiglusest. Tõsiselt ja naljaga pooleks.

II kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane

- osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid erinevates suhtlusolukordades;
- kuulab kaaslaste seisukohti, arvestab nendega, avaldab ise arvamust;
- annab tagasisidet, analüüsib ise saadud tagasisidet.

Teksti vastuvõtt

Õpilane

- loeb kokkulepitud tekste ning leiab ise teemakohaseid teoseid ja tekstikatkeid;
- kasutab lugemiskogemust teabe hankimiseks;
- analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, esitab küsimusi ja teeb järeldusi.

Tekstiloom

Õpilane

- kasutab nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes eesmärgile vastavat sõnavara ja väljendeid;
- loob juhendamisel eri liiki tekste.

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine

Õpilane

- õpilane oskab kirjeldada keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähendust;
- kasutab emakeele õppimiseks teadlikult koolivälise emakeelse keskkonna võimalusi;
- loeb eakohast kirjandust emakeeles.

Keelehoole

Õpilane

- mõistab emakeele struktuuri;
- järgib õpitud keelereegleid;
- kasutab keeleinfo leidmiseks erinevaid keskkondi.

4.klass

Õpieesmärgid

4. klassis valikaine "Oma keel ja kultuur" õpetusega taotletakse, et õpilane:

1. mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
2. teadvustab oma keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
3. omandab oma keele erinevate lugemisstrateegiate alused;
4. arendab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit, arvestades väljakujunenud keelenorme, suhtlusolukorda ja -eesmärki;
5. õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
6. kuulab ja loeb eri liiki tekste eesmärgistatult eri keskkondades;
7. arendab kriitilist mõtlemist, oskust oma arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
8. kasutab sõnastikke (sh elektroonilisi), teatmeteoseid ning internetiallikaid, et täiendada oma vene keele teadmisi.

Õpitulemused

1. järgib tänapäeva oma kirjakeele ja kõnetiketi norme;
2. esitab oma mõtteid teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt;
3. väljendab oma mõtteid teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;
4. valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;

5. kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahe märgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
6. leiab teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud informatsiooni enda tekstides;
7. väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
8. valib lapsevanema ja õpetajate abiga ja loeb sobivaid tervikteoseid maailma lastekirjandusest;
9. teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele;
10. sõnastab teksti kohta küsimusi ja avaldab arvamust;
11. lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
12. tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid;
13. esineb suuliselt, võtab sõna;
14. kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks digisõnastikke.

Õppesisu

Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Oma keele trüki- ja veebisõnastikud. Põhilised sõnamoodustusviisid: prefiksiline, sufiksiline, prefiksilis-sufiksiline, sufiksita, sõnade liitmine. Oma keele sõnamoodustussõnastikud. Sünonüümid. Antonüümid. Homonüümid. Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid. Raamatu- ja kõnekeele leksika. Üldkasutatav leksika ja piiratud kasutusega leksika (murdesõnad, professionalismid, žargonismid). Oma keele leksikaalsed ja stilistilised normid: sõna kasutamine kooskõlas sõna tähenduse ja stiilivärvinguga. Fraseoloogia kui leksikoloogia osa. Vanasõnad, kõnekäänud, lendsõnad. Nimisõna. Mees- ja naissoost isikuid tähistavad nimisõnad. Käänduvad, ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Käänevormideta nimisõnade sugu ja arv. Nimisõna süntaktilised funktsioonid. Omadussõna. Omadussõnade täis- ja lühivormid. Omadussõna süntaktilised funktsioonid. Asesõna. Asesõnade käänamine. Asesõna süntaktilised funktsioonid. Asesõnad kui lausete sidususe vahend. Tegusõna. Tegusõnade pööramine. Tegusõnade süntaktilised funktsioonid. Määrsõna. Määrsõnade liigid. Määrsõna süntaktilised funktsioonid. Sõnaühend. Lause. Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne ühik. Leksikaalsed sidususvahendid.

Kirjandusliku lugemise temaatika

- Looduse imeline maailm. Kuidas oled elanud, mu eakaaslane?
- Fantaseerime, unistame. Sõprusest, ustavusest, armastusest.

- Imedemaailm kirjanduses: rahva- ja autorimuinasjutud.

5.klass

Õpieesmärgid.

1. mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
2. teadvustab oma keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
3. väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult, kasutab oma keeleoskusi kõnetegevuses;
4. kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades;
5. omandab oma keele erinevate lugemisstrateegiate alused;
6. kuulab, loeb ja loob eri liiki tekste eesmärgistatult eri keskkondades;
7. analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
8. tunneb eri laadis ja žanris tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
9. kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist;
10. arendab lugedes oma sõnavara.
11. õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
12. arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
13. leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
14. õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara.

Õpitulemused

Õpilane:

1. järgib tänapäeva oma kirjakeele ja kõneetike norme;
2. eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;
3. esitab oma mõtteid loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastaval suuliselt;
4. väljendab oma mõtteid loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;

5. valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;
6. kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahe märgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
7. leiab teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud informatsiooni enda tekstides;
8. annab tekstile või seisukohale tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
9. valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
10. teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele;
11. sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust;
12. jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;
13. lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
14. loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
15. tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid, leiab neist vajaliku teabe;
16. kavandab oma tekstide kirjutamist, täiendab ja muudab oma teksti, loeb kirjutatu üle ja teeb parandusi, vormistab korrektse töö nii käsikirjas kui ka arvutis;
17. esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
18. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis.

Õppesisu

Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Oma keele trüki- ja veebisõnastikud. Nimisõna: ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Omadussõna: kvalitatiivsed, relatiivsed ning possessiivsed omadussõnad. Tegusõna: perfektiivsed ja imperfektiivsed tegusõnad. Tegusõna kõneviisid. Tekstiliigid: instruktsioon, käsikirjas kirjutatud teade, SMS-teade, e-kiri, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum) ja seal kasutatavad tekstiliigid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine. Teksti teema, alateemad ja peamõtte. Tekstitüübid: kirjeldus, jutustus, arutlus. Sõnavara kasutamine erinevates tekstides. Teksti koostamine ja kirjutamine. Lihtsama teksti toimetamine. Omaloomingulise töö kirjutamine (jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava põhjal, fantaasiajutt. Lugemiskogemus. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, kokkuvõtte tegemine. Sõnavara ja suulise kõne arendamine. Ilukirjanduse teoste leksika aktiveerimine, sõnavara laiendamine. Oma arvamuse väljendamine ja põhjendamine. Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine.

Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine. Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Perekondlikud mälestusjutud. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste mõtestamine. Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, võrdlus. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga. Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja. Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeolelu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla.

6. klass

Õpieesmärgid.

1. mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
2. teadvustab oma keelt kui kogukondliku kultuuri kandjat ja suhtluse vahendit;
3. väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult, kasutab oma keeleoskusi kõnetegevuses;
4. kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades;
5. omandab oma keele erinevate lugemisstrateegiate alused;
6. kuulab, loeb ja loob eri liiki tekste eesmärgistatult eri keskkondades;
7. analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
8. tunneb eri laadis ja žanris tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
9. kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist;
10. arendab lugedes oma sõnavara;
11. rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

Õpitulemused

Õpilane:

1. järgib tänapäeva oma kirjakeele ja kõneetiketi norme;
2. eristab keelevariante, toob näiteid nende kasutusest;

3. esitab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt suuliselt;
4. väljendab oma mõtteid vabalt, loogiliselt ja sidusalt, teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt kirjalikult;
5. valib juhendamise abil eesmärgile ja olukorrale vastava suhtluskanali ja -viisi;
6. kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahe märgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
7. leiab ja hindab kriitiliselt teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab leitud (usaldusväärset) informatsiooni enda tekstides;
8. hindab kuuldu informatsiooni usaldusväärsust;
9. annab tekstile või seisukohale põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
10. valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
11. teeb loetust kokkuvõtte ning annab lugemissoovitusi kaaslastele;
12. loeb mõtestatult, nimetab teksti teema ja sõnastab lühidalt peamõtte;
13. sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, sõnastab järelduse;
14. jutustab ja kirjutab loetust, nähtust ning kuuldust, suhtleb kaaslasega ja rühmas;
15. lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
16. loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
17. tunneb teabekeskondi ning visuaalseid ja tekstilisi infoallikaid, leiab neist vajaliku teabe;
18. esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
19. kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
20. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja –analüüsis

Õppesisu

Kirjakeele mõiste. Keelenormi mõiste ja variatiivsus. Kõnekultuur. Oma keele trüki- ja veebisõnastikud. Nimisõna: ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Omadussõna: kvalitatiivsed, relatiivsed ning possessiivsed omadussõnad. Tegusõna: perfektiivsed ja imperfektiivsed tegusõnad. Tegusõna kõneviisid. Tekstiliigid: instruksioon, käsikirjas kirjatatud teade, SMS-teade, e-kiri, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum) ja seal kasutatavad tekstiliigid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine. Teksti teema, allteemad ja peamõtte. Tekstitüübid: kirjeldus, jutustus, arutus. Sõnavara kasutamine erinevates tekstides. Teksti koostamine ja kirjutamine.

Lihtsama teksti toimetamine. Omaloomingulise töö kirjutamine (jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava põhjal, fantaasiajutt. Lugemiskogemus. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, kokkuvõtte tegemine. Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine. Sõnavara ja suulise kõne arendamine. Ilukirjanduse teoste leksika aktiveerimine, sõnavara laiendamine. Oma arvamuse väljendamine ja põhjendamine

III kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane

- osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- tegutseb eesmärgipäraselt erinevates suhtlusolukordades, analüüsib oma käitumist ja tegutseb vastavalt olukorrale;
- arutleb eakohastel teemadel, avaldab viisakalt ja põhjendatult arvamust, teeb järeldusi ja annab hinnanguid;
- annab mõtestatud tagasisidet, analüüsib ise saadud tagasisidet ja vajadusel korrigeerib enda seisukohti.

Teksti vastuvõtt

Õpilane

- loeb ja kuulab sihipäraselt emakeeles nii oma huvivaldkondade kui ka õppimist toetavaid tekste;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid oma emakeeles ning teistes keeltes tekstide mõistmiseks, võrdlemiseks ja analüüsiks;
- analüüsib eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, esitab küsimusi, analüüsib seoseid ja teeb järeldusi.

Tekstiloomed

Õpilane

- kasutab nii suulises kui ka kirjalikus tekstiloomes eesmärgile vastavat sõnavara ja loominguilisi väljendeid;
- loob arusaadava ja ladusa väljendusega eri liiki tekste;

Kirjanduse ja kultuuri mõistmine

Õpilane

- kirjeldab keelelise ja kultuurilise identiteedi ning emakeele tähtsust ja positsiooni teiste teda ümbritsevate keelte hulgas;
- kasutab emakeelt teadlikult koolivälises emakeelses keskkonnas, sh emakeelset meediat;
- valib ja loeb eakohast ilu- ja tarbekirjandust emakeeles.

Keelehoole

Õpilane

- järgib emakeele õigekirja aluseid, tajub kõne- ja kirjakeele erisusi;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid.

7. klass

Õpieesmärgid

1. Oma keele olulisust oma kultuuri kandjana ja suhtlusvahendina kõigis tegevusvaldkondades mõistmine ning lugupidavalt suhtumine teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
2. Oma keele oskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana tajumine ning teadlikuks keelekasutajaks kujunemine;
3. Põhiteadmised keelest omandamine ning oskus neid igapäevaelus ja õppetöös kasutada, järgides oma kirjakeele norme;
4. Keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit arendamine, arvestades väljakujunenud keelenorme, suhtlusolukorda ja -eesmärki;
5. Eri tüüpi tekste mõtestatult lugemine ja kuulamine ning neid suuliselt ja kirjalikult koostamine;
6. Kriitilist mõtlemist arendamine, oskust oma arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
7. Oskussõnastikke (sh elektroonilisi), teatmeteoseid ning internetiallikaid kasutada, et täiendada oma keeleteadmisi.

Õpitulemused:

1. väärtustab oma keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;
2. suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse;

3. arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri;
4. nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
5. kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades, arvestab suhtlusetiketti;
6. annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet, väljendab loetu põhjal enda seisukohti ja väärtushoiakuid;
7. arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid;
8. esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
9. sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;
10. loeb tabeleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;
11. valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
12. esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
13. vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;
14. iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
15. teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;
16. leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;
17. rikastab lugemise kaudu oma sõnavara;
18. loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
19. loeb kultuurivaldkonnaga seotud aine- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
20. kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
21. võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
22. hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
23. osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;

24. koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara.

Õppesisu

Ortoepia. Morfoloogia. Tegusõna vormid. Sihilised ja sihitud tegusõnad. Keksõna grammatilised tunnused. Keksõnaga sõnaühendid. Süntaks. Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Ortograafia ja interpunktsioon. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamine. Suuline ja kirjalik suhtlus. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Suhtluseesmärkidele sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Teabeallikad, alustekstid, tekstiloome. Veebist ja trükistest teabe otsimine. Tekstid elektroonilises keskkonnas. Tekst. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediatekstid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Tarettekstidest olulise info leidmine. Teabetekstide (õpikutekst) eesmärk, tunnused ning ülesehitus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Teabe ning ilukirjanduse tekstide tõlgendamine, analüüsimine ja hindamine. Loeb vähemalt kaksteist tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad. Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine. Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.

8. klass

Õpieesmärgid

1. Oma keele oskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana tajumine ning teadlikuks keelekasutajaks kujunemine;

2. Oma keele olulisust oma kultuuri kandjana ja suhtlusvahendina kõigis tegevusvaldkondades mõistmine ning lugupidavalt suhtumine teiste rahvaste, keeltesse ja kultuuridesse;
3. Keeleoskuse arendamine kui eneseväljendusevahend ja suhtlusvahend;
4. Väljakujunenud keelenorme, suhtlusolukorda ja –eesmärke arvestamine;
5. Omandamine keele põhiteadmisi ning oskus neid igapäevaelus ja õppetöös kasutada, järgides mõistvalt vene kirjakeele norme;
6. Eri tüüpi tekste mõtestatult lugemine ja kuulamine ning neid suuliselt ja kirjalikult koostamine;
7. Erinevate suuliste tekste eristamine vormi, kõnetüübi ning žanri kaudu;
8. Tekstide jutustamine;
9. Probleemide formuleerimine ja oma arvamuse põhjendamine kirjalikult, järelduse tegemine;
10. Oskussõnastikke (sh elektroonilisi), teatmeteoseid ning internetiallikaid kasutada, et täiendada oma keeleteadmisi.

Õpitulemused:

1. väärtustab oma keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;
2. suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse;
3. arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri;
4. nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
5. järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;
6. kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades;
7. annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet;
8. arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;
9. eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;
10. teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;
11. esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
12. sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;
13. loeb tabeleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;
14. hindab kriitiliselt suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;

15. teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
16. koostab jutustavaid, kirjeldavaid ja arutlevaid tekste ning esitab neid;
17. ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi teksti sidususvõtteid;
18. kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
19. esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
20. analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;
21. vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;
22. iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
23. teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;
24. leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;
25. rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid

Õppesisu

Oma keel ühiskonnas. Oma keel maailma teiste keelte seas. Morfoloogia. Isikuta tegusõnad. Süntaks. Aluse tekstifunktsioonid. Öeldise tekstifunktsioonid. Täiend, lisand, sihitis, määruse liigid. Lihtlause laiendamine (lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu). Kiilsõnad ja kiillaused. Ortograafia ja interpunktsioon. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamine. Suuline ja kirjalik suhtlus. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Suhtluseesmärkidele sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmas arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslane arvamuse täiendamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Esinemine etteantud teemal. Ettekande ja kõne koostamine, näitlikustamine ja esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebisuhtluskanalid: jututoad, vlogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Teabeallikad, alustekstid, tekstilooime. Veebist ja trükistest teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel. Projekt, teadaanne. Tekstid elektroonilises keskkonnas.

Tekst. Teksti liigid ja teksti stiil. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediatekstitid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Tarbetekstide (juhend) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ning ülesehitus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Teabe ning ilukirjanduse tekstide tõlgendamine, analüüsimine ja hindamine. Loeb vähemalt kaksteist tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.

Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.

Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris.

Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine.

Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.

9. klass

Õpieesmärgid

1. mõistab oma keele olulisust vene kultuuri kandjana ja suhtlusvahendina kõigis tegevusvaldkondades ning suhtub lugupidavalt teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
2. tajub oma keele oskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana ning kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
3. omandab põhiteadmised keelest ning oskab neid igapäevaelus ja õppetöös kasutada, järgides oma kirjakeele norme;
4. arendab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit, arvestades väljakujunenud keelenorme, suhtlusolukorda ja -eesmärki;
5. õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;

6. loeb ja kuulab mõtestatult eri tüüpi tekste ning koostab neid suuliselt ja kirjalikult;
7. arendab kriitilist mõtlemist, oskust oma arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
8. kasutab sõnastikke (sh elektroonilisi), teatmeteoseid ning internetiallikaid, et täiendada oma keeleteadmisi;
9. eakohast erižanrilist ilukirjandust lugemine, seda tõekspidamine ning oma lugemisoskusi arendamine;
10. käsitletud kirjandusteoste mõtestamine, erineva žanrite iseloomustamine;
11. loetud teksti kohta oma arvamuse avaldamine. Teose põhiproblemaatikat arutlemine;
12. etteantud teemal õpilane otsib teavet raamatukogus, internetis.

Õpitulemused

1. väärtustab oma keelt emakeelena ja ühena maailma keeltest;
2. suhtub austusega teiste keelte ja inimeste erinevustesse ning eripärasse;
3. arvestab suhtlemisel eesmärki ja olukorda, valdab kõnekultuuri;
4. nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
5. järgib kirjutamisel õpitud õigekirjanorme ja keelereegleid;
6. kasutab digitaalset kirjaoskust, loob tekste erinevates keskkondades;
7. annab suulisele või kirjalikule tekstile põhjendatud tagasisidet;
8. arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ning osaleb diskussioonis;
9. eristab ja analüüsib kuuldu ja loetu põhjal peamist informatsiooni ning olulisi seisukohti;
10. teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte nii suuliselt kui ka kirjalikult;
11. esitab loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
12. sõnastab probleemi, väljendab oma arvamust, esitab argumente ja toob näiteid;
13. loeb tabeleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid ning kasutab neid enda koostatud tekstides;
14. hindab kriitiliselt suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
15. teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
16. koostab jutustavaid, kirjeldavaid ja arutlevaid tekste ning esitab neid;
17. ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi teksti sidususvõtteid;

18. kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
19. esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
20. analüüsib enda ja teiste keelevahendite valiku sobivust olukorrast lähtudes;
21. vormistab korrektselt eri liiki tekste, arvestab olukorda ja adressaati, järgib keelenorme ja vormistusnõudeid;
22. iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
23. teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, -liigist ja autorist;
24. leiab õigekirjajuhiseid veebist ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit ja hindab kriitiliselt õigekeelsussoovitusi;
25. rikastab lugemise kaudu oma sõnavara ning kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid.

Õppesisu

Oma keel ühiskonnas. Keel kui arenev nähtus. Ortoeepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud. Morfoloogia. Sidesõnade iseloomustus. Süntaks. Rindlaused, põimlaused, sidesõnata liitlaused. Lausete grammatilised seosed. Otsekõne. Dialog. Ortograafia ja interpunktsioon. Vahemärgid koondlausetes, komplitseeritud lausetes. Kirjavahemärgid liitlauses: rindlauses, põimlauses, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlauses. Vahemärgid otsekõnega lausetes. Oma keele trüki- ja veebisõnastikud. Eessõnade õigekiri.

Suuline ja kirjalik suhtlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmas arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslane arvamuse täiendamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Väitlus, väitluse reeglid. Argumenteerimine, veenmine. Ettekande ja kõne koostamine, näitlikustamine ja esitamine. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebisuhtluskanalid: jututoad, blogid, vlogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine.

Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.

Teabeallikad, alustekstid, tekstiloome. Veebist ja trükistest teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.

Refereerimine ja tsiteerimine. Projekt, teadaanne, iseloomustus.

Tekst. Teksti liigid ja teksti stiil. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediatekstid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ning ülesehitus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.

Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris

Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater. Eesti teatritega tutvumine.

Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.